

CULTUREEL

NIEUWS

INDONESIË 1953

26-27

CULTUREEL NIEUWS

INDONESIË 1953

Uitgave van de
Stichting voor Culturele Samenwerking
J. J. Viottastraat 41, Amsterdam-Z.

Persnummer
26—27

★

INHOUD

Roeslan Abdulgani: De nationale pers en haar sociale functie	642
Kempèn, Ministerie van Voorlichting van Indonesië	651
Een Persinstituut in Indonesië	656
Opening Documentatiebibliotheek	658
De Indonesische Perswet	660
Propaganda-oorlog binnen grenzen van Indonesië	663
De Nederlandse pers in Indonesië	665
Persvaria	667
Indonesische perslijst	671
Perswereld in Djakarta	674
<i>Bibliotheek voor Politieke en Sociale Geschiedenis</i>	
Voorwoord	676
De bibliotheek onderweg	677
Persconferentie	681
De opening	684
Perscommentaren	696
Slotwoord	703
<i>Vignetten van Tj. Keizer, Robert Nix, W. J. Pol, S. Salim</i>	

Wij verzoeken onze lezers, ter verlichting van de drukkosten, een bedrag van ten minste f 2,50 voor de derde jaargang 1952—53 te willen storten op de girorekening no 27.54.25 van de Stichting voor Culturele Samenwerking te Amsterdam.

Een overzicht van de ontwikkeling van de nationale pers in de laatste zeven jaren is niet wel mogelijk, zonder de voorgeschiedenis van haar groei in de periode vóór de Vrijheidsproclamatie in 1945. Deze periode bestrijkt twee tijdvakken en wel de tijd van de Nederlandse overheersing en die van de Japanse bezetting.

In het algemeen genomen heeft het persbedrijf twee aspecten, een sociaal-economisch en een politiek. Sociaal-economisch gesproken is de ontwikkeling van de pers afhankelijk van de materiële draagkracht van de betreffende bedrijven. Politiek gezien streeft de pers er naar een barometer te zijn van de publieke opinie, die op een bepaald moment in de samenleving heerst.

Positie in de Nederlands-Indische tijd

Tijdens de Nederlandse overheersing lag voor de Nederlandse pers het accent op het sociaal-economische aspect. Het Nederlandse koloniale bewind en in het algemeen het buitenlandse kapitaal in Indonesië gebruikten de Nederlandse pers als trompet en hoedster van haar belangen tegenover de samenleving, waarover zij macht uitoefenden. Het laat zich horen, dat zowel het koloniale bewind als het buitenlandse kapitaal de Nederlandse pers in deze functie zodanig steunden, dat zij in sociaal-economisch opzicht een sterke positie innam.

Met de nationale pers was het destijds heel anders gesteld. Aan de nationale pers werd het leven slechts gegund, opdat de Nederlands-Indische regering, die als koloniale regering onmogelijk een wezenlijk democratisch bewind kon voeren, zich een „democratisch” etiket kon opplakken. Dit blijkt wel hieruit, dat de nationale pers zowel in sociaal-economisch als in politiek opzicht een bestaan leidde, dat aan zeer sterke beperkingen onderhevig was. De beperking in sociaal-economisch opzicht was een gevolg van de discriminatie, die de Nederlands-Indische Regering ten opzichte van de nationale pers en in vergelijking met de Nederlandse bij het verlenen van faciliteiten toepaste. Deze discriminatie had uiteraard ten doel de positie van de Nederlandse pers, als haar politieke apparaat, te verstevigen. Op deze wijze werd de ontwikkeling van de nationale pers sterk belemmerd.

Daar de nationale pers op ondernemingsbasis moest werken, was zij uitsluitend aangewezen op de financiële capaciteit van de bevolking om abonnementen te nemen. Deze capaciteit was zeer beperkt door het kleine percentage van de bevolking, dat lezen kon en de geringe koopkracht van de inheemse samenleving. Hierbuiten bestond geen nationaal kapitaal van voldoende omvang om de nationale pers op de been te

houden. Dit bleek duidelijk uit het feit, dat de Indonesische middenstand financieel nauwelijks genoeg kon opbrengen om de nationale pers advertentie-inkomsten te verschaffen.

De nationale pers stond dus toenmaals reeds zeer zwak in sociaal-economisch opzicht, maar haar vrije ontplooiing werd nog zoveel te meer verhinderd, doordat zij in politiek opzicht in ernstige mate onder druk stond van het Indische Wetboek van Strafrecht en de Persbreidelordonnantie.

Voor al de Persbreidelordonnantie (Staatsblad 1931 no 194), die wetgevende en uitvoerende bevoegheden in de handen van de Gouverneur-Generaal concentreerde, droeg een zeer willekeurig karakter. Met dit machtsmiddel kon zo gemanoeuvrerd worden, dat er geen objectieve richtlijnen meer bestonden voor het muilkorven van de nationale pers.

Op deze wijze had het muilkorven niet alleen politieke consequenties, maar ondervonden de bedrijven er bovendien de sociaal-economische terugslag van.

Een nationaal persbedrijf, dat slachtoffer werd van de persmuilkorf, moest sluiten, zodat ook de geringste werknemers ten prooi vielen aan werkloosheid. Het was duidelijk dat de Nederlandse koloniale regering de Persbreidelordonnantie aanwendde als een stok om er haar politieke tegenstanders mee te slaan en dit typeert afdoende de houding van de Nederlands-Indische regering tegenover de nationale pers.

Nu werd de nationale pers natuurlijk gestuwd door de nationale vrijheidsidealen en dit maakte dat zij, hoewel haar sociaal-economische positie zwak was, ongebroken haar functie van draagster dezer idealen kon voortzetten. Het was een uiterst belangrijk aspect van de nationale pers, dat haar opgang en terugval samenviel met eb en vloed van de nationale strijd in Indonesië.

Functie in de Japanse tijd

In de Japanse bezettingstijd waren systeem en politiek van de bezettende macht gericht op verhoging van de oorlogsinspanning door het mobiliseren van de publieke opinie, met gebruikmaking van de gehele pers in Indonesië.

De nationale pers werd dus in al haar geledingen ingeschakeld in de Japanse propagandamachine. Via de Djawa Shinbun Kai (een semi-officiële instelling), de Hodohan (het civiele bestuur) en de Kenetsuhan (het militair bestuur) werd de gehele nationale pers sociaal-economisch „gesteund” en kreeg de bezettende macht de touwtjes der berichtgeving volledig in handen. Daarom is het onjuist van „nationale pers” te spreken. Wanneer men het geheel der activiteiten van Indo-

nesiërs op pers- en journalistiek gebied in de Japanse tijd wil kwalificeren, dan is het juist te spreken over de „Indonesische pers”.

Op het eerste gezicht was het, alsof de Indonesische pers er in de Japanse tijd op vooruitging, maar dat was alleen de buitenkant. Zij was te vergelijken met iemand, die prachtig is uitgedost, maar een schorre stem heeft. Dit was de prijs, die de Indonesische pers voor deze uiterlijke vooruitgang moest betalen. Deze vooruitgang naar het uiterlijk werd voorts gestimuleerd, doordat het gebruik van het Nederlands werd verboden en de samenleving het Japans nog niet machtig was, een omstandigheid die de ontwikkeling van het Indonesisch ten goede kwam. Het Indonesisch begon zich hierdoor veel sneller te ontwikkelen tot de enige omgangstaal onder de Indonesische bevolking.

Samenvattend is de Indonesische pers tijdens de Japanse bezetting gekarakteriseerd door een vooruitgang naar het uiterlijk, doch een verzwakking van haar functie om leiding te geven aan de publieke opinie in de Indonesische samenleving.

De rol van de pers van 1945–1950

Toen de Vrijheidsproclamatie van 17 Augustus 1945 tot in alle uithoeken van Indonesië het signaal was geworden om op alle terreinen naar de macht te grijpen, bleef de Indonesische pers hierbij niet achter, in de eerste plaats waar het gold zich meester te maken van de grafische uitrusting. Ook de Indonesische pers, die op dat ogenblik nog verstrikt was in het Japanse propagandasysteem, nam haar deel op zich van de taak om het signaal van de nationale revolutie overal te verkondigen. Onze pers vertoonde weer haar eigen en eigenlijke gezicht.

De Nederlandse invasie had voor de nationale perswereld de vorming van twee fronten ten gevolge. Het eerste front bestond uit de dagbladen, die in het door de Nederlanders bezette gebied standhielden en daar de vlam van de vrijheidsgeest bleven voeden. Het andere werd gevormd door de dagbladen, die zich aansloten bij de uittocht van de centrale regeringsorganen van de Republiek Indonesia, die zich opnieuw in Jogja installeerden.

Het eerste front van onze pers kreeg bij het ten uitvoer leggen van bovengenoemde taak te maken met de concurrentie van de door de Regeringsvoorlichtingsdienst (R.V.D.) in het leven geroepen pers en met de persbreidel van de Nederlandse bezettende macht. Het tweede front kreeg evenals de gehele Republiek Indonesia te kampen met allerlei materiële tekortkomingen, terwijl het zich gaandeweg aansloot bij de verschillende politieke stromingen. Deze materiële tekortkomingen hadden onder andere tot gevolg, dat de couranten offers moesten brengen ten aanzien van hun uiterlijke vorm. Aanvankelijk gebruikten

zij nog papier van goede kwaliteit en behoorlijke afmetingen uit de oude voorraad, maar later werden het krantjes van stropapier en zo groot als een zakdoek. Naar geest en inhoud stonden zij pal, hoewel ze nu in lompen waren gehuld. Dit was de prijs, die betaald moest worden om eigen geest en geluid zuiver te bewaren, precies andersom dan tijdens de Japanse bezetting.

Van het begin van 1948 af begonnen zich in de politieke toestand in de Republiek Indonesia desintegratie-verschijnselen af te tekenen. Deze kwamen eveneens tot uiting in de nationale pers. Behalve de toespitsing der tegenstellingen tussen de stromingen van rechts en uiterst links, trad van dat ogenblik af ook de onverdraagzame houding van de Indonesische neo-militairen ten opzichte van de samenleving aan het licht.

In deze desintegratieperiode, die culmineerde in de Madiun-affaire, werd in de Republiek Indonesia voor de eerste maal de pers gebreideld. Wij bedoelen de reeks van breidelacties ten aanzien van de couranten, die het hielden met het Front Demokrasi Rakjat (Democratisch Volksfront), zoals de dagbladen *Patriot*, *Buruh* (De Werkman) en *Suara Ibu Kota* (De Stem van de Hoofdstad).

Aan de andere kant liet het F.D.R. zich bij de Madiunse revolutie evenmin onbetuigd door het blad *Api Rakjat* (Volksvuur) te breidelen, om het *Front Nasional* de kans te geven gelezen te worden. Tot zover de breidelacties in verband met de Madiunse staatsgreep.

Een actie, die voortkwam uit de onverdraagzaamheid der neo-militairen ten opzichte van de critiek in de nationale pers, was de breideling gedurende enkele weken van het dagblad *Suara Rakjat* (Stem des Volks) in Kediri, ten gevolge waarvan dit blad opgeheven moest worden.

De samenleving van de Republiek Indonesia, die deze desintegratie onderging, kreeg een fatale stoot op het moment van de tweede militaire invasie op 19 December 1948. Getrouw aan haar wezen, dat onafscheidelijk verbonden was aan de Vrijheidstrijd, verdween de nationale pers tezamen met onze Regering naar de guerilla-gebieden.

De ontwikkeling na de erkenning van de soevereiniteit

De terugkeer van de Regering van de Republiek Indonesia naar Jogja en de erkenning van de soevereiniteit in December 1949 openden een nieuwe fase in de ontwikkeling van de nationale pers. In dit stadium sloten het eerste en tweede front van de nationale pers zich weer bij elkaar aan, terwijl de Indonesiërs zelf de politieke macht in handen hadden.

Van dat ogenblik af begon men zich te bezinnen op de juiste verhouding tussen de Nationale Overheid en de nationale pers. Het ging hier

zowel om de wetgeving als om de vraag welk beleid de Regering moest voeren om de nationale pers in sociaal-economisch en politiek opzicht van dienst te zijn.

Op het gebied van de wetgeving was het uitgangspunt Artikel 19 van de Grondwet der Republiek Indonesia: „Een ieder heeft het recht van vrijheid van mening en van meningsuiting”. Deze bepaling gold als constitutionele bepaling voor het gehele gebied onder de jurisdictie van de Republiek Indonesia. Als gevolg van deze bepaling waren tevoren in Jogja reeds op summier wijze organieke regelingen vastgesteld, neergelegd in de verordening van de Staatsdefensieraad No 11 van 1946. Deze verordening beoogde regelingen te treffen met betrekking tot drukpers, publicaties en uitgaven en in het Indisch Wetboek van Strafrecht de wijzigingen aan te brengen, vervat in de Wet van de Republiek Indonesia van 1946 No 1. Deze organieke regelingen golden slechts voor het voormalige Republikeinse gebied. In de Indonesische gebieden buiten de voormalige Republiek golden nog andere organieke verordeningen, en wel het Drukkersreglement 1856 No 74; de Persbreidelordonnantie 1931 No 394, het Wetboek van Strafrecht van Nederlands-Indië met zijn artikelen in zake persdelicten, belediging, overtredingen tegen de openbare orde, opruiing, het verspreiden van valse geruchten, enz. die in wezen een andere oorsprong hadden dan de eigen Grondwet van de Republiek Indonesia.

Deze andere oorsprong was art. 164 van de Indische Staatsregeling, dat weer berustte op art. 7 van de Grondwet van Nederland, het land dat ons vroeger gekoloniseerd had. Hier lag de oorzaak van de anomalie in onze organieke verordeningen met betrekking tot het perswezen in Indonesië.

De Regering streefde er naar deze anomalie op te heffen. De op 17 Maart 1950 gevormde Perscommissie kreeg een uitgebreide en ingewikkelde materie te behandelen, doordat de persproblemen uiteraard verweven waren met alle sectoren van samenleving en bestuur. Niettemin werd het noodzakelijk geacht organieke verordeningen uit te vaardigen, die ten doel hadden:

- a. De koloniale wetgeving te vervangen.
- b. De nationale pers in bedrijfs-economisch opzicht op een steviger basis te plaatsen.
- c. Het niveau en de kwaliteit van de Indonesische journalistiek te verbeteren.
- d. De juridische en sociale positie van de Indonesische journalisten te regelen.

Men was van oordeel, dat deze aangelegenheden gezien moesten wor-

den in verband met de nog in Indonesië gevestigde buitenlandse pers. In algemene zin waren deze desiderata reeds aan de orde gesteld in de laatste resolutie van het voltallig Centraal Nationaal Comité van December 1949, waarin aangedrongen werd op grote aandacht en steun van Regeringszijde voor de nationale pers en het persbureau Antara. Meer concrete verlangens werden voorts geformuleerd op de conferentie van de Vereniging van Dagbladondernemingen en de Indonesische Journalistenvereniging in Juni van dit jaar, waar de vraag naar het bestaansrecht van de buitenlandse pers in Indonesië aan de orde kwam. Aan deze verlangens ligt in wezen de in de Indonesische maatschappij levende algemene verwachting ten grondslag, dat sociaal-economische verbetering moet intreden, nu de politieke macht bij ons zelf berust. Zo wordt voor alle in sociaal-economisch opzicht zwakke Indonesische ondernemingen profijt verwacht van de beperking van de macht der buitenlandse bedrijven, die doorgaans geen oog hebben voor hun sociale functie.

Speciaal op het gebied van het perswezen moet de activiteit van de buitenlandse journalistiek worden beperkt en wel op grond van de overweging, dat de politiek van vrijheid van pers en publiciteit in Indonesië niet impliceert, dat buitenlandse couranten zich mogen mengen in binnenlandse aangelegenheden en een vreemde ideologie van buiten mogen propageren, die destructief is ten opzichte van de opbouw van onze Staat.

Weliswaar zegt Artikel 19 van onze Grondwet: „Een *ieder* heeft het recht van vrijheid van mening en meningsuiting” en niet „*ieder staatsburger*”, maar een interpretatie van dit artikel, die geen grens trekt, zal in feite afdoen aan de grondrechten, die in ieder land slechts gelden voor de burgers van het land zelf.

Om uit te maken voor welke bladen de kwalificatie van nationale pers geldt, zal de Regering normen moeten vaststellen, gebaseerd op controle op de samenstelling van het kapitaal der ondernemingen, de samenstelling van directie en redactie en het percentage Indonesische lezers. Ten aanzien van het te volgen beleid met betrekking tot de materiële steun aan de nationale pers, dient het standpunt te worden ingenomen, dat deze in eerste instantie verleend moet worden ter rehabilitatie en vervolgens het karakter moet dragen van bescherming van de economisch zwakke nationale pers.

Met deze materiële steunverlening is in 1950 een aanvang gemaakt.

Zij houdt het volgende in:

- a. Faciliteiten voor het verkrijgen van een drukkerij.
- b. Faciliteiten voor het verkrijgen van papier.

c. Credietverlening.

d. Financiële steun ter verlichting van de kosten voor het aanschaffen van papier.

Welke vooruitgang heeft de nationale pers in de laatste twee jaar geboekt? Hoewel er nog geen reden is voor voldaanheid, toch is er een stijgende lijn waarneembaar, die uit onderstaande cijfers blijkt:

Aantallen dagbladen				Medio
	1949	1950	1951	1952
Indonesisch ¹	45	67	61	74
Nederlands	13	11	11	11
Chinees	17	15	13	16

Dagelijkse oplagen				Medio
	1949	1950	1951	1952
Indonesisch	227.100	338.300	372.800	390.000
Nederlands	102.300	87.200	77.500	71.000
Chinees	84.300	73.650	65.400	90.500

¹ D.w.z. in de Indonesische taal enz. — Red. *Cultureel Nieuws*

Wat wijzen deze cijfers aan? De stijging der oplagecijfers, gepaard gaande met de stijging in het aantal dagbladen, wijst op toenemende differentiatie in de nationale pers. Als men de couranten als barometer gebruikt van het geestelijk leven der Indonesische samenleving, dan weerspiegelen deze cijfers tevens de differentiatie der geestelijke stromingen in de Indonesische maatschappij. Tegenover de conclusie, dat hieruit ook de ontwikkeling van de democratie in Indonesië blijkt, is reserve geboden.

De berekening van de gemiddelde oplaat der couranten over de jaren 1950, 1951 en 1952 levert voor 1950 het getal 5043 op, dat voor 1951 stijgt tot 6111 en ten slotte voor 1952 daalt tot 5281.

Wat houdt dit in?

Dit betekent, dat de vooruitgang, die de nationale pers in 1951 in sociaal-economisch opzicht boekte, geneutraliseerd werd door de politieke factor van de toenemende differentiatie in de loop van 1952. Volgens een voorlopige calculatie moet een dagblad een basisoplaag van 10.000 exemplaren hebben om zonder steun en met de inkomsten uit advertenties, die de Indonesische maatschappij momenteel kan opbrengen, op eigen benen te kunnen staan. Indien men dit in aanmerking neemt, dan geven bovengenoemde cijfers nog weinig reden tot enthousiasme.

Intussen waren er medio 1952: 12 nationale dagbladen, die een oplaat van 10.000 of meer hadden. Nog slechts 4 nationale dagbladen werken met een eigen drukkerij, terwijl 3 bladen bezig zijn een eigen drukkerij op te zetten.

Hoe is het nu gesteld met het journalistieke peil van onze nationale pers?

Over het algemeen is de vooruitgang op dit gebied onmiskenbaar, hoewel met de stijging van het journalistieke niveau een verscherping van toon en een toeneming van sarcasme gepaard gaan. Naast de hoofdartikelen, die over het algemeen rustig en waardig zijn gesteld, heeft men de „hoekjes-journalistiek”, waar het heet en rumoerig toegaat. In wezen is de „hoekjes-journalistiek” een wijze van hekelen van misstanden, zonder dat men al te zeer behoeft vast te houden aan de plicht om met bewijzen voor de dag te komen, terwijl de verantwoordelijkheid min of meer wordt ontweken.

Daar de critiek van deze hoekjes het meestal gemunt heeft op de Indonesische „neo-élite”, die momenteel in de Indonesische samenleving nog slechts een zeer kleine groep vormt, kan zij beschouwd worden als een „élite-luxe”, die leedvermaak of slapeloze nachten veroorzaakt bij de leden van deze élite. Voor de gewone lezer kan zij de ergernis over de tegenwoordige toestand slechts doen toenemen. Hoe dit ook zij, die humor kan uitstekend zijn, maar als humor ont-aardt tot sarcasme, kan zij wonden veroorzaken, want humor heeft de strekking te helen en sarcasme te wonden. „C'est le ton qui fait la musique!”

Keren wij terug tot de kwestie van het journalistieke peil in onze nationale pers.

Onder journalistieke kwaliteitsverbetering moet verstaan worden verbetering van de kwaliteit van wat geschreven wordt: dit kan bereikt worden, indien de journalist voldoende gelegenheid heeft om de nodige wetenschappelijke kennis te verwerven ten aanzien van datgene, waarover hij wil schrijven en zich ontwikkelen kan op allerlei gebied, bijvoorbeeld politieke wetenschap, sociologie, economie, psychologie, geschiedenis en staatsrecht.

Vroeger, in de Nederlands-Indische tijd, in de Japanse periode en zolang de Republiek Indonesia en Nederland met de wapens tegenover elkaar stonden, was er vrijwel geen gelegenheid om de Indonesische journalistiek toe te rusten met deze wetenschappelijke vorming, doch sinds de erkenning van de soevereiniteit kan het nodige hiertoe in het werk worden gesteld.

De Indonesische journalisten hebben thans de gelegenheid om allerlei gebieden van de gehele archipel te bezoeken, terwijl de mogelijk-

heid om buitenlandse reizen te ondernemen groter is geworden. Dit houdt in, dat niets hun belet om zich op de hoogte te stellen van de feitelijke toestanden.

Het werkprogramma van de „Stichting Nationale Pers” — een instituut, dat op 20 Mei 1952 is ingesteld — is dan ook gericht op een verhoging van het peil der Indonesische journalistiek. De vorming van het Pers-Instituut (Liga voor Pers en Publieke Opinie) is eveneens een stap in deze richting. Dit instituut stelt zich voornamelijk ten doel alle Indonesische journalisten en degenen, die belang stellen in de journalistiek, de gelegenheid te verschaffen zich wetenschappelijk toe te rusten. De leerstoel voor journalistiek, die aan de Universiteit Gadjah Mada te Jogja is ingesteld, verdient de nodige verdere zorg en ook aan de universiteiten op andere plaatsen behoort een dergelijke gelegenheid te worden geschapen.

Het is gewenst, dat al deze activiteiten gericht worden op een vernieuwing van de Indonesische journalistiek, zodat deze aangepast wordt aan de huidige tijd, waarin Indonesië een onafhankelijk land geworden is.

De antithetische instelling van verzet uit de Nederlandse koloniale tijd en de His Masters Voice-instelling uit de periode, toen de pers aan de leiband van de Japanners liep, behoren thans plaats te maken voor een synthese in de instelling tegenover de Republiek Indonesia, die, met al haar tekortkomingen, haar organisatie dankt aan de strijd van ons volk.

Toekomst

Voor de toekomst mag de nationale pers zich niet losmaken van haar aandeel in de voortgezette strijd voor de voltooiing en vervolmaking van onze onafhankelijkheid. Wij verkeren thans in een overgangperiode, en het is onmiskenbaar de algemene verwachting dat deze zal uitlopen op de schepping van een nieuwe sociaal-economische constellatie als gevolg van de politieke onafhankelijkheid.

Indien de nationale pers dit algemene verlangen onder het Indonesische volk veronachtzaamt, zal zij wellicht onbewust meewerken aan de verwezenlijking van de opvatting, die men van zekere zijde koestert over de vrijheid van Indonesië en welke hierop neerkomt, dat ons recht op politieke vrijheid wordt erkend, doch de sociaal-economische constellatie in Indonesië zo moet blijven als zij is. Dit is volkomen in strijd met de idealen, die onder ons volk leven.

ROESLAN ABDULGANI

Uit: *Mimbar Indonesia* (Djakarta) van 17 Aug. 1952 (Vrijheidsnummer)

Het beeld van de Indonesische staat van dit ogenblik is geenszins compleet, wanneer men uitsluitend let op zijn staatkundige structuur in haar huidige voorlopige stadium en op de vele vraagstukken, welke hij nog onbeslist laat. Men zou daaruit licht kunnen concluderen tot een uiterst verward en ondisciplinair geheel van slecht samenhangende delen, terwijl de werkelijkheid toch is, dat dit geheel voor het moment bij de heersende middelpuntvliedende krachten en zo betrekkelijk zwakke en weinige formele bindingen in de praktijk van het dagelijks leven zeer redelijk leeft. Dit is niet alleen te verklaren met een verwijzing naar het sterke nationalistische sentiment, dat allen inderdaad samenbindt. Dit levert weliswaar een prachtig gemeenschappelijk bewustzijn op voor een jonge staat, doch het blijft te betwijfelen of het in een land van een van nature niet bijzonder samenhangende structuur als Indonesië lang genoeg actief zou kunnen werken om de moeilijkheden van de dagelijkse praktijk blijvend te kunnen weerstaan. Het nationalistisch sentiment is bovendien in zijn tweede fase getreden: na het verkrijgen van de soevereiniteit is het niet langer revolutionair en dus gevoed door negatieve strevingen, maar het is revolutionair en het moet tot opbouw in staat blijken te zijn.

Dit is een zware maar onontkoombare eis, en om die te realiseren dient er meer te geschieden dan op de grote trom slaan en het aanheffen van leuzen, hoe aangenaam en inspirerend dit van tijd tot tijd ook moge zijn. Op dit punt van geestelijke opbouw en constructie verschijnt de Kementrian Penerangan, het Ministerie van Voorlichting, in het Indonesische nationale beeld, een der machtigste organen, waarover de Indonesische Regering beschikt met aan het hoofd minister A. Mononutu, de kunstzinnige „amateur”, die alle kabinetscrises ongeschokt overleeft en naast hem als secretaris-generaal, de vitale en vrije geest van Roeslan Abdulgani, de spil van de voorlichtingsorganisatie, die zich over de gehele archipel als een net uitstrekt.

Men vindt de centrale, het ministerie, op Merdeka — het Koningsplein — in een groot gebouw, dat zoals alle gebouwen in Djakarta veel te vol en dus onbeschrijfelijk rommelig is. En men begrijpt van Kempèn, korthedshalve gezegd, niets wanneer men niet verder zou komen dan dit gebouw, laat staan dat men er in het buitenland iets van zou begrijpen. Men moet op reis gaan en in aanraking komen met de

plaatselijke en regionale voorlichtingsorganisaties om van lieverlede in de kieren te krijgen, wat Kempèn is en wat het betekent in dit land.

Eerste merkwaardige verschijnsel: Kempèn zelf vertelt dit niet aan de vreemdeling. Een Ministerie van Voorlichting, dat zich niet opdringt! Men bemerkt inderdaad van Kempèn lange tijd niet veel anders dan dat het een uiterst vriendelijke, gastvrije, dag- en nachtdiensten verlenende en goed lopende organisatie is. Tot u allengs de ogen opengaan en bemerkt, dat de Indonesische staat van dit ogenblik eigenlijk voor een zeer voornaam deel wordt samengehouden door de activiteit van dit Ministerie voor Voorlichting. Hier ziet men nu een verschijnsel van het Indonesische staatkundige leven, dat zeer beslist karakteristiek is voor Indonesië en rechtstreeks is geboren uit de specifieke omstandigheden, die zich in dit land voordoen.

In den beginne vonden de mensen, die Kempèn hebben gemaakt en er nog dagelijks aan voortbouwen, het nationalisme als uitgangspunt en platform. Dit op zichzelf waardevolle gegeven werd bepaald door twee omstandigheden: de politieke onmondigheid en onwetendheid van de overgrote massa, die een erfenis was van de „alwetendheid” der Nederlanders, en het gezwollen begrip van macht, dat een erfenis was van de barbaarse politiek der overweldiging van de Japanners. Beide moesten worden opgeheven, oordeelden de mensen, die Kempèn begonnen, wilde men er ooit in slagen een Indonesische staat tot ontwikkeling te brengen, die gegrondvest zou zijn op redelijkheid en verstandig begrip. Men ziet hieruit welke beschavende beweegredenen in Kempèn werken: een volk opvoeden tot geestelijke zelfstandigheid en het begrip bij te brengen, dat brute macht geen volksbestaan oplevert, dat de moeite van het leven waard is. Dit is heel iets anders dan een ministerie van voorlichting, die zijn hoogste doel bereikt denkt te hebben, indien het aan het volk maar een aantal brallende leuzen inpompt.

Met deze gegevens voor ogen moet men zich bij benadering een voorstelling trachten te maken van de manier, waarop Kempèn zijn taak moet verrichten. Het staat tegenover een volk van zeventig miljoen, waarvan ettelijke tientallen verspreid zitten over de meest afgelegen eilanden en die practisch allen wonen in kampongs en desa's, want de massa van het volk in de grote steden woont evenzeer in kampongs die tussen de huizen schuilgaan. Dat volk kan, op een nietig percentage na, lezen noch schrijven, al spant het zich onder leiding van een nationale organisatie van jong tot oud reusachtig in om dit te leren. Het is een weliswaar begaafd volk, maar het is nu eenmaal in ontwikkeling achterlijk.

Ziedaar de massa, die Kempèn gevoelig moet maken voor de

zegeningen van goed en verstandig staatsburgerschap, maar Kempèn kan daarbij niet eens stilzwijgend of openlijk steunen op de werkdadigheid van een pers, want de pers die Indonesië heeft, houdt automatisch op daar waar het publiek — dit Westerse begrip, dat de som aanduidt van min of meer ontwikkelde individualiteiten, zelfbewustzijn en persoonlijke opinies — ophoudt en de massa begint. Voor de massa bestaat er geen pers, want de massa is én verstandelijk én maatschappelijk niet aan het lezen van een krant toe. Men moet eens hebben rondgeneusd in deze contreien om te beseffen hoever zij inderdaad wel verwijderd is van het lezen van een krant. Die afstand is nog in het geheel niet overbrugd, wanneer men er in geslaagd is ettelijke miljoenen te leren lezen en schrijven.

De mensen, die zich met dit werk bezighouden maken zich op dit ogenblik dan ook niet meer de grootste zorg over de vraag hoe zij de bevolking deze nuttige zaken zullen bijbrengen. Nu de organisatie eenmaal werkt en de weetgierigheid zo verrassend groot is gebleken, loopt de rest wel vanzelf. De grote zorg is: hoe maken wij, dat zij de kunst van lezen en schrijven machtig zullen blijven? Wat zal men hun te lezen geven? In andere woorden gezegd: men ziet vooralsnog de zожuist met de kunst van lezen en schrijven verrijken zich nog lang niet in massa's op de abonnementenloketten van de dagbladen storten om er zich tot het einde hunner dagen te abonneren op hun lijfbladen. Natuurlijk, er zullen er zijn, die zich wel een krant gaan aanschaffen en dit aantal zal gaandeweg toenemen. Het vak van dagbladddirecteur is in dit land een vak met een onmetelijk perspectief, mits men nog wat geduld heeft. Maar voor de naaste toekomst zijn er velerlei factoren — geestelijke, financiële en sociografische — die het ontstaan van een krantenverslindende massa in Indonesië belemmeren.

Of zulk een massa binnen een niet al te lange tijd zal ontstaan, hangt voor een belangrijk deel af van het antwoord, dat Kempèn geeft op de uitdaging, die daaraan gesteld is: zal het er in slagen de massa op te voeden tot een publiek van bewuste staatsburgers, die beseffen waar het om gaat?

Opvoeden is inderdaad een zeer voornaam, zo niet het voornaamste onderdeel van het werk van Kempèn. Natuurlijk, het Ministerie moet aan het volk de dagelijkse politiek van de Regering verklaren, maar daarmee is nog lang niet alles gedaan. Hoe kan men het volk gevoelig maken voor de altijd ietwat ingewikkelde overwegingen, waarnaar een Regering dagelijks handelt, indien het volk niet de regels van het spel zou kennen? Kempèn moet dus tegelijkertijd aan het volk tweeërlei dingen leren: in de eerste plaats de Vijf Geboden van de

Indonesische staat, oftewel de Pantja Sila, maar in de tweede plaats de toepassing van al deze grondstellingen in de praktijk, de grondslagen van een politieke ethiek, zou men kunnen zeggen, en dit nu is juist het meest specifieke deel van de taak die Kempèn heeft te vervullen.

In een Westerse samenleving zou men hiervan gruwen. Een Ministerie, dat aan het volk normen leert! Is men dan in het Duitsland van Goebbels verzeild geraakt? Zacht wat, in de eerste plaats wordt Kempèn beheerst door een heel ander beginsel dan het propaganda-ministerium van Goebbels, zoals wij boven reeds uiteenzetten. In de tweede plaats — men kan natuurlijk de gevaren van een dergelijk systeem niet ontkennen —, er bestaat geen ander middel om het volk te bereiken. Dit betekent in feite, dat Kempèn in elke desa zijn vertrouwensmannen heeft zitten, die aan het volk verklaren, uitleggen en leren op de manier, waarop het volk gewend is geestelijke communicatie te onderhouden. Als het volk dat gewend is te doen, zoals op het grote eiland Samosir in het Tobameer, met tekeningen in de rotsen, dan doet Kempèn op Samosir hetzelfde.

Maar Kempèn vertikt één ding hardnekkig en standvastig: het volk opfokken tot een geest van leeg en dom conformisme. Wij hebben daar een bijna verbijsterend staal van meegemaakt. Er verscheen een brochure van de hand van een Indonesische hoogleraar van voortreffelijke reputatie. Het was een allegorie en een onbedaarlijke persiflage op de domheid, de onbekwaamheid, de corruptie en nog meer schone zaken, waaraan deze Indonesiër zich in zijn land ergerde, zowel in het Parlement, als op de ambtelijke bureau's als waar dan ook. Het pamflet maakte in die dagen opgang. Terstond bestelde het Ministerie van Voorlichting er tienduizend exemplaren van ter verspreiding onder de voorlichtingsposten in het land. Daar zouden ze stof in vinden om de mensen wat te leren.

Deze ervaring was het sluitstuk van een reeks om ons te doen begrijpen, dat men het Indonesische Ministerie van Voorlichting als een uiterst interessante en belangrijke zaak moet gadeslaan. Kempèn is typerend voor het beste in de Indonesische geest. Die geest moge met honderd moeilijkheden en remmingen te kampen hebben, maar in wezen haakt hij naar vrijheid en onafhankelijkheid, niet alleen ten opzichte van het buitenland, maar evenzeer ten opzichte van de eigen machthebbers en de wanen van de dag.

Kempèn veroorlooft zich het volk op te voeden in een critische, zelfstandige geestesgesteldheid, wetende dat slechts begrip, doelbewuste wil en critische waakzaamheid het bindmiddel voor een hechte samenleving kunnen vormen.

Kempèn vormt met dat al een weldadige macht ook ten opzichte van de eigen Staatsinstellingen. Het is echter een macht, die velen in Indonesië moeten duchten, want het is een der belangrijkste factoren, die naar zijn eigen normen in lengte van jaren de Indonesische staat met behulp van nog weinig of niet beproefde middelen in stand houdt. En toch verloopt ieder gesprek met de machtige Roeslan Abdulgani — Mas Roeslan, zoals hij bij zijn medewerkers over de hele archipel bekend staat — in jongensachtige, uitbundige vrolijkheid. Een man, die leeft uit de kracht van een even eenvoudige als onuitputtelijk-vitale geest....

Uit: *De Volkskrant* (Amsterdam) van 21 Juni 1952

Hiervoor zou een kracht in Nederland een nadere opleiding kunnen ontvangen aan het Amsterdamse Persinstituut.

Uit: *Nieuwsgier* (Djakarta) van 27 Dec. 1951

¹ In *Nieuwsgier* van 28 Aug. 1952 werd inmiddels het volgende bericht gepubliceerd: „Dr Maarten Schneider vertrekt voor drie jaar naar Indonesië om daar het professoraat te aanvaarden in de Perswetenschappen, hetgeen hem is aangeboden door de Universiteit van Indonesië. Dr Schneider is thans hoofd van de afdeling Documentatie van de Regeringsvoorlichtingsdienst te 's-Gravenhage en doceert het perswezen aan de Universiteit te Leiden”. Wegens gezondheidsredenen keerde dr Schneider echter na enkele maanden naar Nederland terug. Een opvolger is tot dusver niet benoemd. Red. *Cultureel Nieuws*.

De heer W. A. van Goudoever, die reeds enige maanden in Nederland vertoeft om een rapport samen te stellen over de mogelijkheid van een persinstituut in Indonesië zal waarschijnlijk in Februari weer naar Indonesië vertrekken. Hij heeft uitvoerige besprekingen gevoerd en meent tot een bevredigend resultaat te zijn gekomen. De plannen, die hij heeft opgesteld zal hij in Djakarta voorleggen aan de minister van Voorlichting.

In concreto komen zijn plannen op het volgende neer:

1. De stichting van een persbibliotheek in Djakarta, waarin de belangrijkste boeken op het gebied van de journalistiek en de publiciteit zullen worden ondergebracht. Reeds heeft de Stichting voor Culturele Samenwerking te Amsterdam zich bereid verklaard de „eerste steen” te leggen in de vorm van een schenking ten bedrage van 4500 gulden. Dit bedrag dat slechts als een eerste bijdrage dient te worden gezien en waarop in de volgende jaren aanvullingen zullen kunnen volgen, zal besteed worden aan de aanschaffing van een aantal standaardwerken over de publiciteitsleer.

2. Voorbereidingen werden getroffen tot de uitzending van een gast-hoogleraar voor het geven van onderwijs in de publiciteitsleer gedurende een bepaalde periode. Hiervoor worden genoemd de namen van prof. dr K. Baschwitz, hoogleraar in de journalistiek aan de zevende faculteit te Amsterdam, dr M. Schneider, hoofd van de afdeling Documentatie van de Regeringsvoorlichtingsdienst te 's-Gravenhage en lector in de journalistiek te Leiden¹, prof. mr L. G. A. Schlichting, hoogleraar in nationale en internationale politieke richtingen en strevingen aan de R.K. Universiteit te Nijmegen en oud-hoofdredacteur van *De Tijd* en ten slotte mr M. Rooy, hoofdredacteur van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* en wellicht in de toekomst buitengewoon hoogleraar in de journalistiek te Amsterdam en tevens directeur van het Persinstituut te Amsterdam. Er is nog geen keuze gedaan uit deze kandidaten, aangezien de beslissing hierover in Djakarta dient te vallen.

3. De uitzending van Djakarta uit van een aankomend documentalist.

Tegelijk met de grote bibliotheek voor politieke en sociale geschiedenis is 1 September in het gebouw Merdeka Selatan 11 te Djakarta de gespecialiseerde bibliotheek van het Indonesisch Pers-Instituut voor het publiek opengesteld, voorlopig alleen in de ochtenduren (8-13), binnenkort ook 's middags (17-20).

Met deze openstelling voor belangstellenden in de perswetenschap treedt het Indonesisch Pers-Instituut voor het eerst naar buiten. Het is een der initiatieven van het Ministerie van Voorlichting, genomen in overleg met de Indonesische journalisten- en directeurenverenigingen P.W.I. en S.P.S., tot verhoging van het peil van de journalistiek in Indonesië. De ervaring van de laatste jaren heeft uitgewezen, dat Indonesië behoefte heeft aan een instelling, waar praktische en theoretische vraagstukken op het gebied der massa-communicatiemiddelen worden bestudeerd. Zulk een instelling zou een sterke basis nodig hebben: enerzijds een gespecialiseerde bibliotheek en een actuele documentatie, beide van wetenschappelijk gehalte, anderzijds een kleine staf van werkers, wier ervaring en deskundigheid tezamen met het instituut zelf geleidelijk groeien. Met het leggen van deze basis is in de afgelopen maanden een begin gemaakt en het leek wenselijk en mogelijk het tot dusver verzamelde en geordende materiaal reeds thans beschikbaar te stellen voor de algemene studiezaal van het gebouw Merdeka Selatan.

Voor de toekomst heeft het Ministerie van Voorlichting de taak en de doelstelling van het Indonesisch Pers-Instituut als volgt geformuleerd: het behoort een activerende instantie te zijn voor de verhouding samenleving en pers, een centrum van wetenschappelijk onderzoek en als uitvloeisel daarvan een vraagbaak te worden op het gebied der mass-communications, en ten slotte gelegenheid tot studie te bieden aan alle belangstellenden op dit terrein.

Voordat deze doelstelling kan worden verwezenlijkt, zal er veel werk moeten worden verzet. Vorming van Indonesisch stafpersoneel behoort tot de urgentiepunten. Bibliotheek en actuele documentatie vereisen onder deskundig beheer handhaving op wetenschappelijk peil. De uitgestrektheid van Indonesië maakt het wenselijk reeds bij de opzet rekening te houden met de mogelijkheid van decentralisatie.

Het onderdak op Merdeka Selatan 11, door het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur tijdelijk ter beschikking gesteld, dient mettertijd vervangen te worden voor een definitieve eigen behuizing. Gedeeltelijk zijn op de weg naar dit doel reeds vorderingen gemaakt. De universiteiten van Djakarta en Jogjakarta en het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur namen het initiatief van voorlichting over en boden dr M. Schneider van de Leidse universiteit een professoraat in de perswetenschap aan: hij wordt medio October in Indonesië verwacht. Twee werkrachten van het Ministerie van Voorlichting zijn naar West-Europa vertrokken, om te worden opgeleid tot bibliothecaris en documentalist: zij worden over een jaar terug verwacht om dan met de leiding van bibliotheek en documentatie van het instituut te worden belast. Wat de decentralisatie betreft kan nog dit jaar de plaatsing van filiaal-bibliotheekjes in een zestal steden buiten Djakarta worden verwacht.

Ten slotte is periodieke aanvulling van de Djakartaanse en de filiaal-bibliotheeken evenals van de actuele documentatie, dank zij de medewerking ook van buitenlandse instanties verzekerd, zodat de grondslag voor een hechte opbouw is gelegd en met voorzichtig optimisme verder kan worden gewerkt.

Uit: *Nieuwsgier* (Djakarta) van 2 Sept. 1952

„In het begin van het volgend jaar zal de Perscommissie gereed zijn met de samenstelling van een ontwerp-Perswet”, aldus de minister van Voorlichting, Arnold Mononutu, op een gistermorgen gehouden persconferentie, „die dan medio of in het derde kwartaal 1952 door de Regering zal kunnen worden aangeboden aan het Parlement. Van de prioriteit die hier aan de behandeling van deze wet zal worden verleend zal tenslotte afhangen of de wet spoedig daarna ook officieel in werking zal kunnen treden”.

Minister Mononutu legde er de nadruk op dat deze Perswet van groot belang is, omdat zij de kanalen controleert waarlangs de publieke opinie van het volk wordt gevormd. Men moet haar vooral niet zien als een discriminatie, maar zuiver als een maatregel van nationaal belang. De nationale publieke opinie wordt thans beïnvloed en gedeeltelijk geleid door bladen, die in feite geheel buitenlands zijn, en wel de Nederlandse en Chinese bladen. Er zal een zekere vorm van duidelijk geformuleerd toezicht nodig zijn om te voorkomen dat buitenlandse invloeden zich ongemerkt mengen in de vorming van een nationale opinie.

De minister maakte dit duidelijk door op te merken, dat ten aanzien van één enkele gebeurtenis twee sterk uiteenlopende opinies mogelijk zijn. Men zal er bijvoorbeeld in Washington heel anders over denken dan in Moskou. Deze opinies blijven uiteraard voor eigen rekening van de beoordelaars en hebben in de betrokken naties eigen waarde. Anders wordt het echter, wanneer hier in de dagbladpers een buitenlandse zienswijze aan het publiek wordt opgedrongen.

De Perswet zal dus voornamelijk voor de hier verschijnende bladen met buitenlands kapitaal van belang zijn. Uiteraard vallen hieronder niet de bladen, die in een vreemde taal worden gedrukt, maar van nationale oorsprong zijn. Ook zullen bladen, die een directieraad hebben van merendeel warga-negara's (Staatsburgers) automatisch beschouwd kunnen worden als nationaal. Elk geval zal op zichzelf moeten worden beschouwd.

Overigens is er geen reden om te denken dat de Perswet de verschijning van buitenlandse bladen geheel onmogelijk zal maken. Er zal

met de internationale perswetten rekening worden gehouden en zeker met de rechten van de mens. Zodra deze echter schadelijk worden voor de nationale belangen, komt de Perswet in het geding. Op een vraag in dit verband deelde de minister mede dat een eventuele persbreidel niet van toepassing behoefde te zijn op de nationale pers, omdat deze geacht wordt zich bewust te zijn van en zich verantwoordelijk te voelen voor de betekenis van haar publicaties voor de nationale politiek, hetgeen van buitenlandse bladen moeilijk verwacht kon worden. Als tweede bericht van betekenis annonceerde de minister de voorgenomen reis van de ministers van Economische Zaken, Financiën en Voorlichting door verschillende gebieden van Indonesië om op brede basis van gedachten te wisselen over de methoden ter verhoging van de volkswelvaart. Deze reis, die reeds medio September zal aanvangen, valt binnen het kader van een ruim voorlichtingsplan om het volk een duidelijker inzicht te verschaffen in de vele problemen van financieel-economische aard en in de vele methoden om uit de impasse te geraken door grotere activiteit van het volk zelf. Deze voorlichting zal op grote schaal plaatshebben en op de meest uiteenlopende wijze.

Uit: *Nieuwsgier* (Djakarta) van 6 Sept. 1952

De minister van Voorlichting, A. Mononutu, verklaarde te Djakarta op een persconferentie, dat verwacht kan worden dat de Regering midden 1955 het ontwerp van een Perswet aan het parlement kan aanbieden. De Perscommissie is thans doende het ontwerp samen te stellen. De minister verwachtte dat de commissie begin volgend jaar met haar werkzaamheden gereed zal komen en het ontwerp aan de ministers van Voorlichting en van Justitie kan aanbieden. Minister Mononutu voegde hieraan toe, dat de Perswet van bijzonder belang is voor bladen met buitenlands kapitaal, voornamelijk Nederlandse en Chinese bladen.

De Perscommissie streeft er naar de nationale pers te vestigen als vormer van de publieke opinie, en zij zal wegen en middelen zoeken om de nationale pers te steunen en bescherming te verlenen.

De minister verklaarde voorts, dat in de Perswet normen voor de buitenlandse pers zullen worden vastgesteld, waarnaar deze haar activiteiten dient te richten. Deze normen zullen, volgens de minister, niet

in strijd zijn met de rechten van de mens. Hij zei evenwel van mening te zijn, dat bij het dienen van de rechten van de mens geen afbreuk mag worden gedaan aan de nationale belangen. In dit verband verklaarde de minister, dat de buitenlandse pers in geen geval de publieke opinie zodanig mag beïnvloeden, dat de belangen van het land worden geschaad.

Op de vraag, of de Regering van voornemen is de activiteiten van de buitenlandse pers te beperken, verklaarde de minister, dat hiertoe niet zal worden overgegaan, tenzij de nationale belangen dit vereisen. Over de publicaties van buitenlandse vertegenwoordigingen zei de minister dat het standpunt van de Regering gebaseerd is op de internationale wetten en conventies.

Minister Mononutu verklaarde verder, dat naar zijn oordeel de persbreidel-ordonnantie niet toegepast behoeft te worden ten aanzien van de nationale pers, aangezien deze geacht wordt zich als nationaal orgaan verantwoordelijk te gevoelen voor de Staatspolitiek, hetgeen van de buitenlandse pers niet verwacht kan worden. Minister Mononutu verklaarde verder, dat de Regering alle binnenlandse krachten zal activeren om de volkswelvaart te verhogen. Om dit te bereiken, is de medewerking van het volk nodig. In verband hiermede zal het Ministerie van Voorlichting medio September beginnen met voorlichting op grote schaal op dit gebied. Over deze materie is tussen de ministers van Economische Zaken, Financiën en Voorlichting een overeenstemming bereikt. De drie ministers hebben dan ook het plan om een bezoek te brengen aan verschillende gebieden om met de plaatselijke leiders van gedachten te wisselen.

Uit: *Indische Courant* (Amsterdam) van 11 Sept. 1952

„De internationale spanning heeft een propaganda-oorlog ontketend tussen de betrokken partijen in het buitenland om de publieke opinie in de gehele wereld voor zich te winnen. In zijn felheid heeft deze propaganda-oorlog de grenzen van Indonesië overschreden. Hij woedt ook in onze gemeenschap. In deze omstandigheden is het onze plicht onze gemeenschap te beveiligen tegen het gevaar dat zij het object wordt van deze strijd om de publieke opinie. Dat kunnen wij bereiken door het stimuleren van een kritische publieke opinie, die een geestelijk evenwicht betekent, en in overeenstemming is met onze onafhankelijke actieve politiek, die gericht is op de vrede”, aldus de Memorie van Toelichting op de begroting 1952–1953 van het Ministerie van Voorlichting.

Voorts wordt gezegd, dat naast de voorlichtingsorganen van buitenlanders, in de vorm van de Nederlandse en Chinese pers, in de Indonesische gemeenschap ook nog allerlei buitenlandse uitgaven bestaan, die een totale oplaag hebben van tienduizenden. Het voorlichtingskantoor van de Verenigde Staten (U.S.I.S.) bijvoorbeeld geeft drie verschillende tijdschriften en pamfletten uit met een oplaag van ongeveer 90.000 per uitgave. Verder heeft de Chinese volksrepubliek twee periodieken met een oplaag van 3.000. Het behoeft geen betoog dat deze twee bronnen, naast hun periodieken, nog allerlei soorten incidentele uitgaven met grote oplagen doen verschijnen.

Uit deze twee voorbeelden wordt duidelijk, dat in feite de Indonesische gemeenschap reeds een agressie van vreemde ideologieën ondergaat, die niet getolereerd mag worden.

Voorts wordt gezegd dat het, gezien deze feiten, geen luxe is dat het Ministerie van Voorlichting ook zijn periodieken ter neutralisering van deze krachten wijdt aan de uitgifte van buitenlandse propaganda.

Waar buitenlandse propaganda wordt verspreid, die de Indonesische Republiek aanvalt, acht het Ministerie het noodzakelijk een anti-propaganda te ontwikkelen. Over de Indonesische pers wordt in de Memorie van Toelichting gezegd: „Vergeleken met de toestand tijdens de gewapende revolutie in 1945–1949 is de nationale pers vooruit-

gegaan. In 1949 waren er slechts 45 dagbladen in de Indonesische taal, thans zijn er in 1952: 74. Voorts is deze vooruitgang ook te merken aan de vermeerdering van de oplagen, die in 1949: 227.100 bedroeg, en thans 390.000".

Het Ministerie van Voorlichting vergemakkelijkt de ontwikkeling van de nationale pers, door onder meer faciliteiten te verlenen bij het verkrijgen van benodigdheden voor de pers, zoals papier, drukkerijen en door credieten en andere financiële steun. Het schept voorts een ruimere gelegenheid voor de Indonesische journalisten om hun ervaring en kennis te vermeerderen in binnen- en buitenland.

Een tekort dat nog moet worden aangevuld, is de Perswet, die momenteel nog een scheve situatie weerspiegelt, door de aanwezigheid van verschillende regelingen over het perswezen, ontstaan uit verschillende bronnen, die niet in overeenstemming zijn met de Indonesische onafhankelijkheid. Naar aanleiding hiervan heeft het Ministerie van Voorlichting stappen ondernomen ter verwezenlijking van een nationale Perswet, die meer in overeenstemming zal zijn met de eisen van de tijd. Het heeft hiervoor een *Panitya Pers* (Pers-Commissie) ingesteld op 17 Maart 1950. Daarnaast, ter verbetering van het peil van de Indonesische journalistiek, heeft het Ministerie van Voorlichting medewerking verleend aan de oprichting van een *Stichting voor de Nationale Pers* op 20 Mei 1952. Thans wordt aan de instelling van een *Persinstituut* gewerkt.

Deze stappen worden door het Ministerie van Voorlichting ondernomen met de overweging, dat de pers naast de radio een belangrijk communicatiemiddel is en een opvoedend orgaan voor de massa.

Het behoeft verder geen betoog, dat voor de ontwikkeling van de pers in het algemeen de aandacht van de Regering ook gericht is op een nationaal persbureau.

De buitenlandse pers, die nog in Indonesië verschijnt, bestaat uit 11 Nederlandse en 16 Chinese dagbladen, respectievelijk met een oplage van 71.000 en 90.500 per dag.

Uit: *Indische Courant* (Amsterdam) van 21 Maart 1953.

Nog steeds wonen en werken er heel wat Nederlanders in Indonesië en al neemt hun aantal gestadig af — zij het niet meer zo snel als in de periode voor en kort na de soevereiniteitsoverdracht —, toch mag wel verwacht worden, dat nog decennia lang heel wat Nederlanders in Indonesië zullen blijven. Sommige van deze Nederlanders beheersen de taal van het land waar zij wonen, anderen kennen er geen syllabe van. Voor de meesten geldt, dat zij voldoende Indonesisch kennen voor het dagelijks gebruik, doch te weinig om een Indonesische krant te lezen. Ook degenen, die daartoe wel in staat zijn, geven echter vrijwel altijd de voorkeur aan een Nederlandse krant, omdat de in Indonesië verschijnende Nederlandse dagbladen veel nieuws uit het vaderland brengen en over het algemeen meer nieuws uit Europa dan de Indonesische bladen.

Op het ogenblik verschijnen er in Indonesië nog tien Nederlandse dagbladen, en wel de *Javabode* (de grootste van de tien), het *Nieuwsblad voor Indonesië* en de *Nieuwsgier* te Djakarta, de *Preangerbode* te Bandung, de *Locomotief* te Semarang, de *Vrije Pers* en het *Nieuw Surabaiasch Handelsblad* te Surabaya, de *Makassar Courant* te Makassar, het *Nieuwsblad voor Sumatra* te Medan en het *Nieuwsblad voor Zuid-Sumatra* te Palembang. Verschillende van deze bladen hebben reeds een respectabele leeftijd. De afgelopen jaren vierden achtereenvolgens de *Locomotief*, de *Javabode* en het *Nieuw Surabaiasch Handelsblad* hun honderdste verjaardag. Met uitzondering van de *Nieuwsgier*, de *Vrije Pers* en het *Nieuwsblad voor Zuid-Sumatra*, die pas na de oorlog begonnen te verschijnen, bestaan de andere bladen ook reeds vele decennia.

Overigens verschijnen er in Indonesië reeds heel wat minder Nederlandse dagbladen dan enkele jaren geleden. In 1949, voor de soevereiniteitsoverdracht dus, verschenen die ook nog in Balikpapan, Bandjermasin, Buitenzorg, Kupang (Timor), Padang, Pangkalpinang (Banka), Samarinda, Tarakan en Tandjong Pinang (Riouw). Daarnaast kwam in Cheribon, Ambon, Pontianak en Sabang twee- of driemaal per week een Nederlands nieuwsblad uit. Dat was trouwens nog heel wat minder dan vóór de oorlog, toen Batavia vier Nederlandse dagbladen had (nu drie), Semarang drie (nu één), Medan twee (nu één), enz., terwijl er in tal van plaatsen (Tegal, Jogjakarta, Malang enz.) kranten verschenen, die nooit teruggekeerd zijn.

Toch mag het verheugend heten, dat thans in Indonesië nog tien

Nederlandse dagbladen verschijnen. Weliswaar wordt van bepaalde zijde geijverd voor een verbod van de buitenlandse pers in Indonesië, doch zoals de zaken er thans voorstaan moet het niet waarschijnlijk geacht worden dat een dergelijk verbod er ooit zal komen. Wel staat vast dat het aantal in Indonesië verschijnende Nederlandse dagbladen op den duur kleiner zal worden. Verschillende bladen hebben te kampen met financiële moeilijkheden, als gevolg van een verlies aan abonné's en een stijging van de exploitatiekosten. Van één van de dagbladen, die wij hierboven noemden, is het reeds vrijwel zeker dat het zeer binnenkort zal ophouden te verschijnen.

De achteruitgang van de Nederlandse dagbladen blijkt ook wel uit de oplage-cijfers. In 1940 hadden zij een gezamenlijke opslag van 102.300 exemplaren, in 1950 van 87.200, in 1951 van 77.500 en thans is dit circa 70.000.

Een teken van de veranderde verhoudingen is ook, dat Indonesië tegenwoordig ook een dagblad in het Engels heeft, de *Times of Indonesia*, dat in Djakarta verschijnt. Daarnaast verschijnen er thans in Indonesië nog 74 Indonesische dagbladen (in 1949: 45) en 16 Chinese dagbladen, de laatste vrijwel alle met Indonesisch als voertaal. Echt „Chinese” kranten zijn het dus al niet meer, alleen de exploitanten zijn Chinezen.

Al deze cijfers tonen duidelijk aan, dat de Nederlandse pers in Indonesië gestaag achteruitgaat en de Indonesische gestaag vooruit.

Dit is ook niet meer dan logisch. Het aantal Indonesiërs dat een krant leest neemt toe, evenals het aantal Indonesiërs dat liever een Indonesische dan een Nederlandse krant leest. Toch hebben ook nu nog de Nederlandse kranten in Indonesië vrij veel Indonesische en Chinese lezers. Een motief om liever een Indonesische krant te lezen is intussen ook, dat de Indonesische pers gesubsidieerd wordt en dus zijn abonnementsprijs lager kan stellen dan de Nederlandse.

Hoe dit ook zij, er is in Indonesië nog een Nederlandse pers, die meehelpt met het uitdragen van de Nederlandse cultuur, die de Nederlandse werknemer in Indonesië de voorlichting geeft die hij behoeft en die aan de Indonesiër laat zien wat Nederland te bieden heeft. In dit verband moeten wij opmerken, dat in Indonesië nog enkele tijdschriften in het Nederlands verschijnen. Wij noemen slechts het uitstekende culturele blad *Oriëntatie*. Deze alle verrichten, vaak onder moeilijke omstandigheden, hun taak. Hopelijk zullen zij in staat blijken voor een verbetering van de verstandhouding tussen Nederland en Indonesië een bijdrage te leveren.

Uit: *De Tijd* (Amsterdam) van 21 Maart 1953.

Ketjantikan (Gratie)

In Januari 1953 verscheen het eerste nummer van dit maandblad voor de vrouw onder redactie van A. Zein en uitgegeven door het Adviesbureau Beauty. Het eerste nummer bevat artikelen over de verzorging van het gelaat en het lichaam, een populaire uiteenzetting over gezondheids- en voedingsleer, een mode- en filmrubriek en babyverzorging.

Bahasa dan Budaja (Taal en Cultuur)

Onder redactie van de hoogleraren R. Prijono, R. M. Ng. Purbatjaraka, P. A. Husein Djajadiningrat, Tjan Tjoe Siem en de heer Siair verschijnt dit tweemaandelijks tijdschrift onder auspiciën van de Lembaga Bahasa dan Budaja (Instituut voor Taal en Cultuur) en op last van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, dat een regeling heeft getroffen voor het honorarium van de gepubliceerde artikelen.

Idaman Rakjat (Idealen van het Volk)

Onder redactie van Ch. T. Siahaan, Agus en Ruston verschijnt dit partijloze maandblad, terwijl Parada Harahap als adviseur optreedt.

Djaja (Overwinning)

Dit maandblad voor lichamelijke opvoeding, sport, cultuur en kunst is eind December 1952 met een eerste nummer te Djakarta verschenen.

Bandung Post

In Maart 1953 verscheen dit ochtendblad in gestencilde vorm met als motto: „Van het volk voor het volk”, onder redactie van Moh. Achiers.

Berita Gunung Berapi (Vulcanologische Berichten)

In Maart 1953 verschenen de eerste twee nummers, samengevat in één, van het bulletin van de Vulcanologische Dienst, een voortzetting van het voor de oorlog verschijnende *Bulletin of the Netherlands Indies Vulcanological Survey*. Dit blad heeft tot doel het geven van voorlichting over vulcanologie en seismografie.

Ekonomi dan Keuangan Indonesia (Indonesische Economie en Financiën)

In Djakarta verscheen in Maart 1953, onder leiding van het Ministerie van Financiën, de Economische Faculteit te Djakarta en het Nationale Planbureau van de Indonesische Regering, het eerste nummer van dit maandblad, dat bovendien het lustrumnummer van het *Maandblad voor Financiën* is. De redactie deelt mede, dat zij het maandblad openstelt voor deskundige beschouwingen over Aziatische en Indonesische problemen op economisch en financieel gebied en daarbij in principe ook deskundigen uit het bedrijfsleven in de gelegenheid zal stellen hun, eventueel van het Regeringsbeleid afwijkende inzichten en opvattingen ter kennis te brengen. Het eerste nummer bevat beschouwingen van dr Sumitro Djojohadikusumo, dr B. H. Higgins en drs W. Drees.

Suara Penerbit Nasional (Stem van de Nationale Uitgeversbond)

In Maart 1953 verscheen als uitgave van de Ikatan Penerbit Indonesia (Indonesische Uitgeversbond) het eerste nummer onder redactie van Noto Sutardjo en Si Uma. Uit het voorwoord van mr St. Takdir Alisjahbana, die ook voorzitter van de I.K.A.P.I. is, citeren wij: „Het is voor geen tegenspraak vatbaar dat, onder de verschillende soorten bedrijven die men thans in Indonesië heeft, de uitgeversmaatschappijen een bijzondere plaats innemen. Behalve dat zij aan velen een levensbestaan verschaffen en richting geven aan velerlei activiteit, vormen deze bedrijven ook een belangrijke factor bij de ontwikkeling van het culturele leven van ons volk in dit tijdperk”.

Kemudi (Roer)

Als uitgave van de Centrale Partijraad van de Parkindo (Partai Kristen Indonesia) verschijnt in de loop van 1953 dit dagblad, dat uitgegeven wordt door de onlangs opgerichte drukkerij en uitgeverij N.V. Kemudi.

Suara Indonesia (Stem van Indonesië)

Onder redactie van S. Udaja en directie van K. Nadha verschijnt op de Kleine Sunda-eilanden slechts één dagblad en wel *Suara Indonesia* in Den Pasar in een oplage van 3000 exemplaren.

Voorts verschijnen er de tijdschriften *Suara Penerangan (Voorlichtingsstem)*, *Bhakti*, *Sendjata Penerangan (Voorlichtingswapen)* en *Api Penerangan (Voorlichtingsvuur)*, waarvan het eerste in Den Pasar verschijnt en de andere in Singaradja.

Journalistieke Ereraad

Op 24 September 1952 werd in aanwezigheid van vertegenwoordi-

gers van verschillende journalistieke organisaties in de Balai Wartawan (Journalistengebouw) te Djakarta de journalistieke ereraad van de P.W.I. (Panitya Wartawan Indonesia) ingesteld. De raad bestaat uit Hadji Agus Salim als voorzitter, Moh. Natsir als vice-voorzitter, prof. dr R. Supomo, Ruslan Abdulgani en Djawoto.

Gelora Masa (In de branding van de tijd)

In Kotaradja (Atjeh) zal een nieuw, nationaal-progressief dagblad *Gelora Masa* verschijnen onder hoofdredactie van H. Sjammaun en algemene leiding van Supeno.

Pedoman Film (Filmkompas)

In Mei 1953 verschijnt een nieuw film-maandblad in Djakarta *Pedoman Film* onder hoofdredactie van Djamal Samin (Djakarta, Gunung Sahari 60).

Kontak (Contact)

In April 1953 is in Djakarta een weekblad *Kontak* verschenen, dat lectuur in de vrije tijd wil geven, maar ook een openbare tribune wil zijn. De redactie aan de Djalan Tjendana 23 ontving na de verschijning van het eerste nummer op één dag 190 brieven uit de gehele archipel, waaronder er drie waren die in de plaats van de kinder-rubriek verzochten om een rubriek onder de titel: „Parlemen Kewanitaan” (Vrouwenparlement) en daarnaast nog een „Biro Kewanitaan” (Kantoor voor vrouwelijke zaken). De beslissing is overgelaten aan de verzorgster van de Kinderrubriek, Empok Banlul.

Merah-Putih (Rood-Wit)

In April 1953 is in Djakarta een populair, extreem-nationalistisch weekblad *Merah-Putih* verschenen onder leiding van Sutan A. Simawang en met als motto: „Eenheid, rechtvaardigheid, welvaart en veiligheid”. De directie zegt in een oproep, in de vorm van een advertentie, dat aan iedere staatsburger, die een volledige verklaring inzendt over een gebeurtenis, welke op verraad aan het volk en de Indonesische republiek wijst, de onkosten zullen worden vergoed, terwijl de verklaring door *Merah-Putih* zal worden verspreid onder verantwoordelijkheid van de leiding van het weekblad.

Surabaya Post

Op 1 April 1953 is in Surabaya een nieuw Indonesisch dagblad *Surabaya Post* verschenen onder leiding van de uitgever-redacteur A. Azis, oud-hoofdredacteur van *Suara Rakjat*, die in een inleiding zegt, dat

het blad aan het volk de levensvreugde wil geven in de ruimste en beste zin van het woord, met welke levensvreugde men de opbouw van de staat gewaarborgd acht.

Uitgeverij „Bintang Timur” (De Ster van het Oosten)

Onlangs is een nieuwe uitgeverij en drukkerij te Djakarta opgericht onder de naam „Bintang Timur”, waarvan de heer Parada Harahap tot president-directeur, de heer M. T. Hutagalung tot directeur, de heer J. K. Pangabea tot president-commissaris en tot commissarissen de heren Andjar Asamara en mr Djody Gondokusumo zijn gekozen. Het maatschappelijk kapitaal is vastgesteld op Rp 1.000.000, waarvan is gestort Rp 500.000. De nieuwe uitgeverij stelt zich ten doel niet-politieke dag- en weekbladen uit te geven, waarvan het weekblad *Lukisan Dunia* (Wereldbeeld) in Februari 1953 een van de eerste is. In voorbereiding is de uitgave van een dagblad *Bintang Timur*, dat in Maart of April zal verschijnen, terwijl op 15 Januari de *Times of Indonesia* verscheen, waarvan de redactie bij de heren Mochtar Lubis en Hafner Jr berust.

Nationaal Persagentschap Antara

Op 20 Mei jl. werd de oprichting van het Nationaal Persagentschap Antara bekendgemaakt door de persvereniging en de directie van Kantor Berita Antara. Het doel van het bureau is de beginselen van vrijheid van de pers in acht te nemen, zonder politieke, economische en culturele partijdigheid, de verspreiding van objectieve voorlichting en nieuws te bevorderen in het belang van een gezonde publieke mening en tegelijk te streven naar een beter begrip tussen alle volkeren. De verspreiding van de voorlichting en het nieuws zal volstrekt objectief en onpartijdig zijn.

De raad van commissarissen zal uit vijftien leden bestaan en het hoofdbestuur uit vijf leden: dr Lukman Hakim, directeur van de Javase Bank, Sudjatmoko, uitgever van het weekblad *Siasat*, Asaba Fagih, uitgever van het dagblad *Pemandangan*, Hasjim Mahdan van het dagblad *Indonesia Raja* en Sudarjo Tjokrosisworo, algemeen secretaris van de Serikat Perusahaan Suratkabar (Persvereniging). De heren Adam Malik en Pengulu Lubis, directeurs van Kantor Berita Antara, zullen tijdelijk optreden als directeurs van het onlangs opgerichte Nationaal Persagentschap Antara.

D A G B L A D E N			
Indonesische pers:			
Djakarta			
Pedoman	16.800	Waspada	9.000
Merdeka (Ochtendeditie)	11.000	Mestika	3.500
Harian Rakjat (Namiddag- editie)	10.500	Pendorong	3.000
Indonesia Raya	9.000	Kutaradja	
Abadi	8.000	Tegas	2.000
Pemandangan	7.500	Pontianak	
Sumber	6.000	Pembangunan	2.000
Berita Indonesia	5.000	Bandjarmasin	
Mimbar Indonesia	5.000	Indonesia Merdeka	5.000
Bandung		Pengharapan	4.000
Pikiran Rakjat	11.600	Den Pasar	
Sipatahunan	5.000	Suara Indonesia	2.000
Indonesia	5.000	Makassar	
Semarang		Rakjat Berdjoang	3.400
Suara Merdeka	12.000	Pedoman Rakjat	3.400
Utusan Nasional	10.000	Marhaen	2.100
Tanah Air	6.000	Menado	
Jogjakarta		Pikiran Rakjat	5.000
Nasional	10.000	Djakarta	
Kedaulatan Rakjat	10.000	Keng Po	28.000
Solo		Sin Po	18.000
Dwiwarna	3.500	Semarang	
Surabaya		Sin Min	14.000
Suara Rakjat	15.000	Kuang Po	10.000
Harian Umum	7.000	Surabaya	
Suara Masjarakat	5.000	Pewarta	7.500
Palembang		Trompet Masjarakat	5.500
Suara Rakjat	5.000	Perdamaian	4.000
Fikiran Rakjat	2.000	Padang	
Padang		Penerangan	4.750
Haluan	5.000	Makassar	
Medan		The Daily Chronicle	2.000
Mimbar Umum	9.000	The Daily Telegraph	1.500
		Palembang	
		Kian Pao	1.000
		Chinese pers:	
		Djakarta	
		Sin Po	21.000
		Thien Sung Yit Po	15.000

The Free Press	10.000	Merdeka	7.000
Seng Hwo Pao	7.000	Pewartu Djakarta	6.000
Surabaya		Menara Kita	5.000
China Daily News	5.000	Sikap	2.200
Tsing Kwang Daily Press	2.500	Dunia Ekonomi	2.000
Thay Kong Sian Po	2.500	Warna Warta Dagang	
Makassar		Sepekan	250
Chiao Seng Pao	1.600	Bandung	
Medan		Gembira	10.000
Sumatra Bin Poh	5.000	Mangle (Sundaas)	5.000
New China Times	5.000	Sunda (Sundaas)	3.000
Democratic Daily News	5.000	Bogor	
The Sumatra Times	3.000	Warga (Sundaas)	5.000
Nederlandse pers:		Solo	
Djakarta		Adil	5.000
Java Bode	15.000	Jogja	
Nieuwsblad voor Indonesië	6.000	Waspada (Javaans)	10.000
Nieuwsgier	5.500	Minggu Pagi	10.000
Bandung		Masjarakat	7.000
De Preangerbode	8.500	Pesat	5.000
Semarang		Praba	3.500
De Locomotief	4.350	Surabaya	
Surabaya		Panjebar Semangat (Javaans)	18.000
Nieuw Surabaiasch Handelsblad	9.000	Djojobojo	5.000
De Vrije Pers	8.500	Zaman Baru	5.000
Makassar		Kawanku	5.000
Makassarse Courant	1.200	Ternate	
Palembang		Menara Merdeka	1.000
Dagblad voor Zuid-Sumatra	1.200	Tarutung	
Medan		Immanuel	5.000
Nieuwsblad voor Sumatra	5.000	Pengabahan	2.000
Engelse pers:		Medan	
Djakarta		Waktu	11.000
Times of Indonesia	3.000	Chinese pers:	
WEEKBLADEN		Djakarta	
Indonesische pers:		Star Weekly	23.000
Djakarta		Sunday Post	6.000
Mimbar Indonesia	12.500	Seng Hwo Chon Pao	3.000
Sunday Courier	11.000	Nederlandse pers:	
Hikmat	10.000	Djakarta	
Suara S.B.K.A.	10.000	Wereldnieuws	15.000
Nasional	9.000	HALFMAANDELIJKE	
Siasat	9.000	BLADEN	
Duta Suasana	7.000	Djakarta	
		Aneka (3 x per maand)	13.500
		Olah Raga	5.000

Semarang		Nederlandse pers:	
Wanita Nasional	3.000	Djakarta	
PERIODIEKEN		Katholiek Leven	8.000
Indonesische pers:		Contact	4.000
Djakarta		Het Levende Woord	400
Zenith	5.500	Bandung	
Ilmu, Teknik dan Hidup	5.000	Oriëntatie	450

MINISTERIE VAN VOORLICHTING

Hoofd van de afd. Pers en Berichtgeving, tevens woordvoerder van Kempèn
(Kementarian Penerangan) . . . W. J. Latumeten, Medan Merdeka Barat 9
Public Relations F. A. Najoan, Medan Merdeka Barat 9

PERSBUREAU'S

Agence France Presse . . . Moh. Basri, Petodjo Udik Gang 7-4
Antara Djawoto, Djaln Pos Utara 57
Aneta J. W. Martinot, Djaln Pos Utara 53
Asian Press Board Shahab, Djaln Kramat Tengah 19
Associated Press (A.P.) . . . John K. Macbeth, Djaln Pos Utara 14
Brata News (B.N.) S. T. Hsieh, Djaln Chassé 3
China Central News Agency
(C.C.N.A.) S. T. Hsieh, Djaln Chasse 3
Pan Asian Newspaper Alliance
(P.A.N.A.) Sanjoto, Djaln Pintu Air 23
Reuter A.A.P., enz. J. W. Martinot, Djaln Nusantara IV-8
Tass Vasili Usachev, Hotel des Indes R. 15
United Press (U.P.) O. Gobius, Djaln Pos Utara 14

VERTEGENWOORDIGERS VAN PERSBUREAU'S EN
PERIODIEKEN

J. B. Bouwer De Telegraaf, Nieuws van den Dag, C.B.S.
Djaln Imam Bondjol 62
A. C. Brackman Nana, Ona, Singapore Courant, Djaln Tjilimus 15,
Blok Q. Kebajoran Baru
H. G. W. Hulsbergen Nieuwe Rotterdamse Courant, Djaln Djawa 93
J. W. Henfling Westfaelische Nachrichten, Rheinische Post, enz.
Djaln Tasikmalaja 17
Ketut Tantri The Republic (India), Public Relations: Kemente-
rian Penerangan (Ministerie van Voorlichting)
J. H. Ritman Algemeen Handelsblad, Tanah Abang Barat 36
W. F. Schimmel Sunday Times (Londen), Pintu Air 23
G. de Vries Nieuw Surabajasch Handelsblad, Djaln Djambu 16
Supardi Nasional (Jogja en Semarang), Senen Raya 125
A. Z. Palindih Fikiran Rakjat (Bandung), Djaln Gondangdia
Lama 20 pav.
O. Gobius Daily Mail (Londen), Djaln Pos Utara 14
Beb de Willigen—Vuyk Oriëntatie, Indonesia Raya, Djaln Blitar 6

PERSFOTOBUREAU'S

Antara Djaln Pos Utara 57
Aneta Djaln Pos Utara 53
Ipphos Coy Ltd Djaln Hajam Wuruk 30
News Photo Service Djatinegara 181

DAGBLADEN

Abadi S. Tasrif, Prapatan Merdeka 31
Berita Indonesia D. Bassa Pulungan, Djaln Hajam Wuruk 9
Harian Rakjat Siauwi Giok Tjhan, Pintu Besar 93
Indonesia Raya Mochtar Lubis, Petjenongan 48A
Java Bode J. Schilte, Djaln Hajam Wuruk 8
Keng Po Injo Beng Goat, Pintu Besar 86-88
Merdeka B. M. Diah, Djaln Hajam Wuruk 9
Nieuwsblad voor Indonesië G. de Vries, Pintu Air 23
Nieuwsgier J. H. Ritman, Pintu Air 23
Pedoman Rosihan Anwar, Djaln Pintu Air 23
Pemandangan M. Tabrani, Senen Raya 107
Seng Hwo Pao (Chin.) Yang Fao, Mangga Besar 79
Sin Po Go Tiauwi Goan, Asemka 29-30
Sin Po (Chin.) Sung Chung Chuan, Asemka 29-30
Sumber S. Pendjaitan, Taman Tjut Mutiah 5
The Free Press (Chin.) Dr Hsieh Tso Yu, Kebon Terong II-10
Thien Sung Yit Po (Chin.) Chiu Cheng Ho, Toko Tiga Seberang 21

VOORNAAMSTE PERIODIEKEN

Ipphos Report F. Umbas, Menteng 50
Indonesian Review (Engels) Thung Liang Lee, Kramat 99 pav.
Madjalah Merdeka Nj. Herawati Diah, Petodjo Udik 11
Mimbar Indonesia Gusti Major, Tjikini 31
Nanyang Post (Chin.-Indon.) Jang Eng Kui, Sawah Besar 53
Nasional Moh. Supardi, Senen Raya 125
Pewarta Djakarta Kartadiredja, Kotak Pos 139
Siasat Sudjatmoko, Pintu Air 23
Sikap Oh Bian Hong, Gang Djembatan Serong 19
Star Weekly Mr Auwjong Peng Koen, Pintu Besar 86-88
Sunday Courier Siauwi Giok Tjhan, Pintu Besar 93
Wereldnieuws Djaln Hajam Wuruk 8
Lembaran Minggu K. Tobing, Senen Raya 37 boven

Op 7 Juni a.s. is het een jaar geleden, dat de Bibliotheek voor Politieke en Sociale Geschiedenis (Perpustakaan Sedjarah Politik dan Sosial) te Djakarta officieel werd geopend. Wij menen deze gebeurtenis het best te memoreren door onze lezers een overzicht te geven van de voorbereiding, de persconferentie, de redevoeringen en perscommentaren ter gelegenheid van de officiële opening van de bibliotheek op 7 Juni 1952. Een slotwoord vat de werkzaamheden en mogelijkheden van de bibliotheek op het ogenblik samen.

Redactie Cultureel Nieuws

Bibliotheek voor Indonesië

In 165 kisten verpakt, is dezer dagen per „Willem Ruys” een bibliotheek naar Indonesië verzonden, die 15.000 titels bevat en bestaat uit werken op het gebied van de geschiedenis en de politiek. Deze belangrijke en zorgvuldig samengestelde verzameling boeken, brochures en periodieken beslaat in hoofdzaak de periode van de Franse Revolutie tot heden en werd in opdracht van de Stichting voor Culturele Samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen bijeengebracht door de heer Arthur Lehning, wetenschappelijk medewerker van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam.

Het Indonesische Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur krijgt deze, voor Indonesië unieke, collectie in langdurig bruikleen. Over het zenden van deze boeken werd reeds tijdens de R.T.C. overleg gepleegd tussen de Indonesische autoriteiten en de Stichting.

Uit: *Het Parool* (Amsterdam) van 1 Februari 1952.

Indonesië krijgt belangrijke bibliotheek

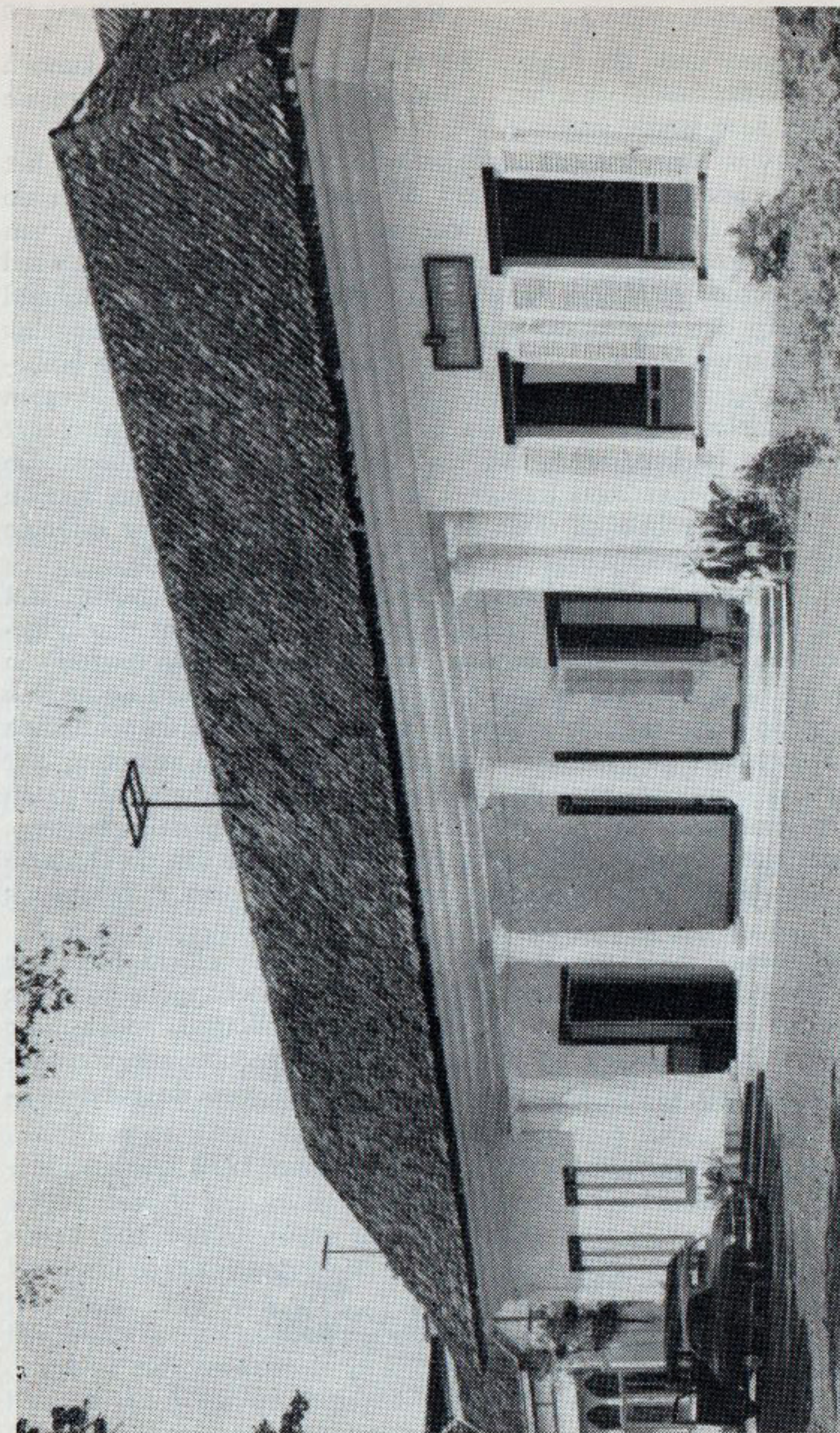
Een 15000 titels omvattende bibliotheek op het gebied van de geschiedenis, de sociale en politieke wetenschappen, van de achttiende eeuw af tot en met de moderne tijd, samengesteld in opdracht van de Stichting voor Culturele Samenwerking door Arthur Lehning, wetenschappelijk medewerker aan het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, is onlangs naar Indonesië verzonden. De heer Lehning zelf vertrekt een dezer dagen naar Djakarta, ten einde aldaar als gast van de Indonesische Regering de bibliotheek, welke beheerd zal worden door het Departement van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, in te richten.

De Stichting voor Culturele Samenwerking heeft reeds verscheidene bibliotheken in Indonesië. Het plan voor het vormen van deze belangrijke wetenschappelijke bibliotheek, die ginds een unicum zal zijn, werd tijdens de Ronde-Tafel-Conferentie in 1949 voor het eerst met de toenmalige Indonesische Minister-President Drs Moh. Hatta bespro-

ken. Tot dusver was de in 1778 gestichte bibliotheek van het „Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen” in Indonesië de grootste en belangrijkste. Deze bibliotheek, die 400.000 boeken telt, legde zich echter voornamelijk toe op de taal-, land- en volkenkunde van Indonesië (en omliggende landen) alsmede de humaniora orientalia in het algemeen. Als wetenschappelijke bibliotheek op het gebied van de moderne geschiedenis en de politieke en sociale wetenschappen kwam zij echter slechts in beperkte mate in aanmerking.

De strijd voor de nationale onafhankelijkheid heeft natuurlijk de belangstelling voor de Indonesische geschiedenis in hoge mate gestimuleerd, maar tevens de interesse doen groeien voor de geschiedenis en de cultuur van het Westen, met name ook voor de Westerse politieke ideeën en instellingen. Het was daarom duidelijk, dat de behoefte aan een bibliotheek, die aan deze belangstelling tegemoet zou komen, niet alleen in universitaire kringen in steeds sterkere mate zou worden gevoeld. Toen een desbetreffend project aan de Directie en het Bestuur van de Sticusa werd voorgelegd, werd dit aanvaard en met de uitvoering daarvan in December 1949 begonnen. De bedoeling was het vormen van een gespecialiseerde bibliotheek, uitgebreid genoeg om zelfstandige studies op het gebied van de geschiedenis en de politieke wetenschap mogelijk te maken, tevens een documentatiecentrum voor overheidsinstanties inzake actuele vraagstukken op politiek en sociaal terrein in het leven te roepen. Van Indonesische zijde was de wens geuit, dat de bibliotheek naast literatuur in de Nederlandse taal ook boeken in het Engels, Frans en Duits zou bevatten, hetgeen ook uit wetenschappelijk oogpunt alleszins vereist was.

Een moeilijk probleem vormde het verwerven van de benodigde boeken. Men kon immers voor dit doel lijsten van titels maken, hetgeen voor bepaalde rubrieken wel doenlijk en zelfs noodzakelijk is, doch enigszins bezwaarlijk voor een bibliotheek van vele duizenden titels als geheel. Men moest ook catalogi doorzien van oude en nieuw verschenen boeken. Diverse titels dienden antiquarisch of op veilingen te worden aangeschaft. In het bijzonder van de literatuur over de sociale geschiedenis van de negentiende eeuw, waarvoor de belangstelling in de laatste decennia voortdurend groeide, is het aanbod sterk verminderd. Een andere moeilijkheid was het samenstellen van een catalogus voor deze uitgebreide bibliotheek, waartoe, zoals men zal beseffen, speciale wetenschappelijke kennis vereist is. Omdat Indonesië aan voor dit doel opgeleide krachten nog een groot gebrek heeft, terwijl de staf berekend voor de normale werkwijze van een bibliotheek een achterstand in het catalogiseren van zulk een omvang niet kan inhalen, werd besloten de boeken reeds in Amsterdam te doen cata-

Het gebouw van de Perpustakaan Sedjarah Politik dan Sosial aan Medan Merdeka Selatan 11 te Djakarta

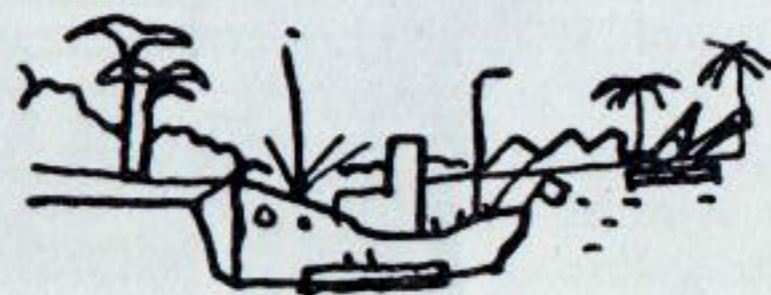
logiseren, zodat met de boeken de volledige catalogus zou kunnen worden meegezonden, waardoor natuurlijk de bruikbaarheid van de bibliotheek zeer wordt vergroot.

Onmisbaar was allereerst een alphabetische auteurslijst, waardoor het mogelijk is onmiddellijk na te gaan of een boek, waarvan men de schrijver kent, in de bibliotheek aanwezig is en welke werken van deze of gene schrijver zich in de bibliotheek bevinden. Daarnaast werd een systematische catalogus vervaardigd, waarbij de titels naar inhoud of onderwerp der boeken worden geordend. Hierdoor is het mogelijk vast te stellen welke boeken over een bepaald onderwerp in de bibliotheek aanwezig zijn. Deze rangordening geschiedt naar een van te voren opgesteld indelingsschema, dat niet alleen rekening moet houden met de aanwezige boeken, maar ook met de groei der bibliotheek. De meeste boeken behandelen trouwens diverse onderwerpen en zouden dus in meerdere rubrieken thuis horen, welk probleem door dubbele plaatsing wordt opgelost.

Al deze voorbereidende werkzaamheden hebben veel tijd gekost. Het resultaat mag thans gezien worden. De bibliotheek omvat o.m. algemene werken als encyclopaedieën en handboeken, de grote biografieën en bibliografieën e.d. Wat de geschiedenis zelf betreft werd de nadruk gelegd op de Europese geschiedenis sedert het einde van de achttiende eeuw, in het bijzonder in haar internationale en sociale aspecten; met name ook de Europese revoluties, het ontstaan van de nationale staten en de geschiedenis van het kolonialisme en het imperialisme (resp. anti-imperialisme) alsmede aan het nationale ontwaken van de Oosterse volken, terwijl de contemporaine geschiedschrijving een ruime plaats kreeg.

De bibliotheek omvat verder een uitgebreide hoeveelheid literatuur op het gebied van de politieke en sociale wetenschappen, zoals de geschiedenis van politiek ideeën en politieke instellingen, onder meer betreffende de vraagstukken van democratie, parlementarisme, constituties, enz., en ten slotte literatuur op het gebied van de perswetenschap.

Uit: *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 9 Februari 1952.

Op een persconferentie in de Pressroom van Djakarta heeft de inrichter van de bibliotheek voor politieke en sociale geschiedenis, de heer Arthur Lehning, een en ander verteld over de verzameling boeken die in deze bibliotheek zijn bijeengebracht. Heden zal deze bibliotheek door de Stichting voor Culturele Samenwerking worden aangeboden aan de Indonesische Regering.

De heer Lehning, zelf niet verbonden aan de Stichting voor Culturele Samenwerking, maar sinds 1935 medewerker aan het Internationale Instituut voor Sociale geschiedenis te Amsterdam, heeft de opdracht tot het inrichten van deze bibliotheek gekregen, nadat hij in een gesprek met drs Hatta — thans vice-president — over zulk een bibliotheek had gesproken tijdens de RTC-conferentie in Den Haag. De heer Lehning heeft met drs Hatta samengewerkt in de Liga tegen Koloniale Onderdrukking. Toen het plan de bibliotheek samen te stellen was ontstaan, heeft de Stichting voor Culturele Samenwerking aangeboden de inrichting te financieren, zonder dat de Stichting daarbij enige invloed verlangde op de samenstelling en de keuze van de boeken.

De heer Lehning werd aangezocht en bereid gevonden de samenstelling te verzorgen en hij heeft practisch alle boeken — in totaal thans 15.000 — zelf verzameld, waartoe hij in contact trad met een zeer groot aantal antiquariaten van de wereld. Het aantal antiquarische werken in de bibliotheek is zo groot, dat de bibliotheek op haar speciale terrein een unicum mag worden genoemd.

De samenstelling van de bibliotheek is zodanig dat men er de politieke historie van vele landen in kan vinden, evenals de ontwikkelingsgang van ideeën en stelsels. De geschiedschrijving van de Indonesische vrijheidsstrijd is nog niet geschied, maar in deze bibliotheek is het op schrift staande materiaal volledig aanwezig. De koloniale geschiedenis neemt een ruime plaats in; de geschiedenis van de Aziatische en Europese landen op politiek en sociaal gebied is ruimschoots vertegenwoordigd.

De bibliotheek is zoveel mogelijk Indonesia-centrisch opgezet, en concentreert zich rondom de politieke internationale historie, waarbij voor Europa de grote revolutionaire gebeurtenissen van 1789, 1848 en 1917 de uitgangspunten vormden.

De literatuur over Indonesië zelf omvat tevens een groot aantal documenten en tijdschriften, waarin artikelen van Indonesië's voor-
mannen in de vrijheidsstrijd. Ook de literatuur over de Aziatische
landen en over Rusland is omvangrijk. Voorts zijn er vele algemene
werken, encyclopaedieën, handboeken, biografieën, bibliografieën, e.d.
Voor de student en dissertatieschrijver ligt hier een ruim terrein voor
oriëntatie en vergaring van kennis. Ook de contemporaine geschiedenis
heeft een ruime plaats op de boekenplanken.

De bibliotheek zal hedenmorgen door dr C. J. W. van de Wetering
van de Stichting voor Culturele Samenwerking worden overgedragen
aan de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, de heer Bahder
Djohan, waarna de Indonesische Regering de verdere zorg voor de
bibliotheek op zich neemt. De heer Lehning zal eind dezer maand
naar zijn eigen werkring terugkeren.

Op de persconferentie zei de heer Lehning nog dat het in de bedoeling
ligt de bibliotheek verder uit te breiden. Het aantal van 15.000 boeken
hoopt hij volgend jaar verdubbeld te zien: deels zijn hiertoe nog fond-
sen van de Stichting voor Culturele Samenwerking beschikbaar. Een
moeilijk punt noemde hij nog de kwestie van het beheer der biblio-
theek, daar Indonesië nog niet beschikt over veel goede bibliothe-
carissen. Binnen afzienbare tijd komen enige Indonesiërs, die door de
Stichting in Nederland zijn opgeleid in het bibliotheekwezen, naar hun
land terug, waardoor dit tekort dat in alle Indonesische bibliotheken
wordt gevoeld, weer enigszins is aangevuld. Het bibliotheek-technisch
gedeelte, zoals de administratie van het bijhouden van de in kaart-
systeem uitgevoerde dubbele catalogus (gerangschikt naar auteur en
onderwerp), kan daardoor wel worden uitgevoerd, de wetensappe-
lijke leiding blijft echter nog een moeilijkheid in het beheer van
deze fraaie aanwinst voor Indonesië.

Uit: *Nieuwsgier* (Djakarta) van 7 Juni 1952

De persconferentie met de heer Arthur Lehning

Rede van Mr Hadi, Secretaris-Generaal van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur:

Excellentie Mohammad Hatta, Geachte Aanwezigen,
Wij zeggen U allen hartelijk dank voor Uw bereidheid om gehoor te geven aan de uitnodiging van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur om de plechtige overdracht van de Politiek-Historische Bibliotheek door de Stichting voor Culturele Samenwerking aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur bij te wonen. De plechtigheid geschiedt met opzet op zeer sobere wijze, in verband met de vastenmaand Ramadhan en in overeenstemming met het doel van deze bibliotheek, en dat is de geleerden en adspirant-geleerden, alsmede andere belangstellenden van dienst te zijn, die wetenschappelijke boeken op een hoog peil nodig hebben.

De geschiedenis van de oprichting van deze bibliotheek is reeds vrij oud. Zij nam een aanvang, toen Indonesië, onder leiding van Bung Hatta, zijn vertegenwoordigers naar Nederland zond voor de R.T.C. Het initiatief ging uit van hem, in samenwerking met zijn toen aanwezige vrienden. Zij werden het met elkaar eens, waarna de R.I.S.-Regering haar fiat gaf. Daarna spraken de Stichting voor Culturele Samenwerking en de R.I.S.-Regering af, dat wij voor onbepaalde tijd deze bibliotheek om niet in bruikleen zouden krijgen. De Stichting voor Culturele Samenwerking begon daarop met de voorbereiding van de samenstelling van de bibliotheek, terwijl wij zouden zorgen voor een gebouw, waar de bibliotheek ondergebracht kon worden. Het zoeken van een gebouw bleek niet eenvoudig te zijn. Van den beginne af was het dit gebouw, dat voor dit doel geschikt gevonden werd. Tot aan de vorming van de eenheidsstaat was evenwel nog geen overeenstemming bereikt tussen de vroegere eigenaar, het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap en de Regering.

Met grote moeite kwam deze overeenstemming ten slotte tot stand, maar door omstandigheden werd aan dit accoord geen uitvoering gegeven. Daarop werd het gebouw door het Copra-fonds aangekocht. Aangezien het niet mogelijk bleek een ander gebouw te bemachtigen, waarin de bibliotheek ondergebracht kon worden, opende het Ministerie

van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur opnieuw besprekingen met het Copra-fonds. Het Copra-fonds besloot met grote „goodwill” vrijwillig het gebouw af te staan aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur om er de bibliotheek onder te brengen.

Op dat moment werd het urgent de bibliotheek, die bijna geheel voor verzending naar Indonesië geordend en verpakt was, over te doen komen. Voor het ordenen van de bibliotheek was de overeenkomst noodzakelijk van een expert, en wel Saudara Arthur Lehning, een Nederlands particulier, bij uitstek deskundig op het gebied van het bibliotheekwezen. Hij was bereid om als gast van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur over te komen en thans is hij zover gevorderd, dat de overdracht van de bibliotheek aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur kan plaats vinden.

In dit inleidende woord zal ik niet te veel uitweiden.

Ik wil op dit moment echter mijn grote vreugde uitspreken over het feit, dat deze bibliotheek aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur kan worden overgedragen. Hierdoor kan het Ministerie immers de zorg voor de bibliotheek betrekken in zijn bemoeienissen op het gebied van de wetenschap, die er op gericht zijn ons nog jeugdige land steeds beter toe te rusten.

Wij zijn hiermede nu nog in een stadium van voorbereiding, maar wij hopen dat de resultaten over niet te lange tijd ter beschikking van het publiek gesteld kunnen worden. Deze bibliotheek is niet groot, maar zij bevat zeer belangrijke werken, die met grote zorgvuldigheid zijn geselecteerd. Daarom is zij een waardevolle aanwinst onder de bibliotheken van deze stad. Ik dank U.

Rede van Dr C. J. W. van de Wetering, tijdelijk waarnemend Vertegenwoordiger van de Stichting voor Culturele Samenwerking te Djakarta:

Excellenties, Dames en Heren,

Het vervult mij met dankbaarheid en voldoening dat wij heden getuige mogen zijn van de omzetting van een gedachte in werkelijkheid. De gedachte, een bibliotheek voor politiek en historie samen te stellen, is oorspronkelijk uitgegaan van Zijne Excellentie de Vice-President en is thans verwezenlijkt. De Stichting voor Culturele Samenwerking heeft de heer Lehning uitgenodigd deze bibliotheek samen te stellen en daardoor uitdrukking willen geven aan haar grondgedachte van samenwerking op cultureel gebied. Het ogenblik is thans gekomen, waarop wij allen door onze aanwezigheid hier in deze waardige behuizing van de nog jonge bibliotheek getuigenis afleggen van onze hoop en ver-

wachtingen. Wij hopen, dat door deze overdracht van de Stichting voor Culturele Samenwerking aan Zijne Excellentie de Minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur niet alleen een bijdrage geleverd wordt tot samenwerking, maar tevens dat door gestadige groei en uitbouw van de jonge bibliotheek vele verwachtingen, die wij koesteren, in vervulling gaan. De droeve omstandigheid van het overlijden van de heer Mohr, vertegenwoordiger van de Stichting voor Culturele Samenwerking, waardoor hij deze bibliotheek niet meer heeft kunnen overdragen, is de enige schaduwzijde van deze plechtigheid. Thans moge ik, als vertegenwoordiger van de Stichting voor Culturele Samenwerking, aan U, Excellentie, de bibliotheek voor politiek en historie overdragen. Ik heb gezegd.

Rede van de Heer Bahder Djohan, Minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur:

Excellentie Mohammad Hatta, Geachte Aanwezigen,

De Regering betuigt haar grote vreugde en erkentelijkheid voor het particuliere initiatief, hetwelk geleid heeft tot de overdracht van de Sociaal-Historische Bibliotheek door de Stichting voor Culturele Samenwerking aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, waarvan wij thans getuige zijn. Nu Indonesië een zo snelle culturele ontwikkeling in alle richtingen te zien geeft, vormt deze bijzondere bibliotheek, die op deskundige wijze door de heer Arthur Lehning is samengesteld, een bron van wetenschap van onschatbare waarde.

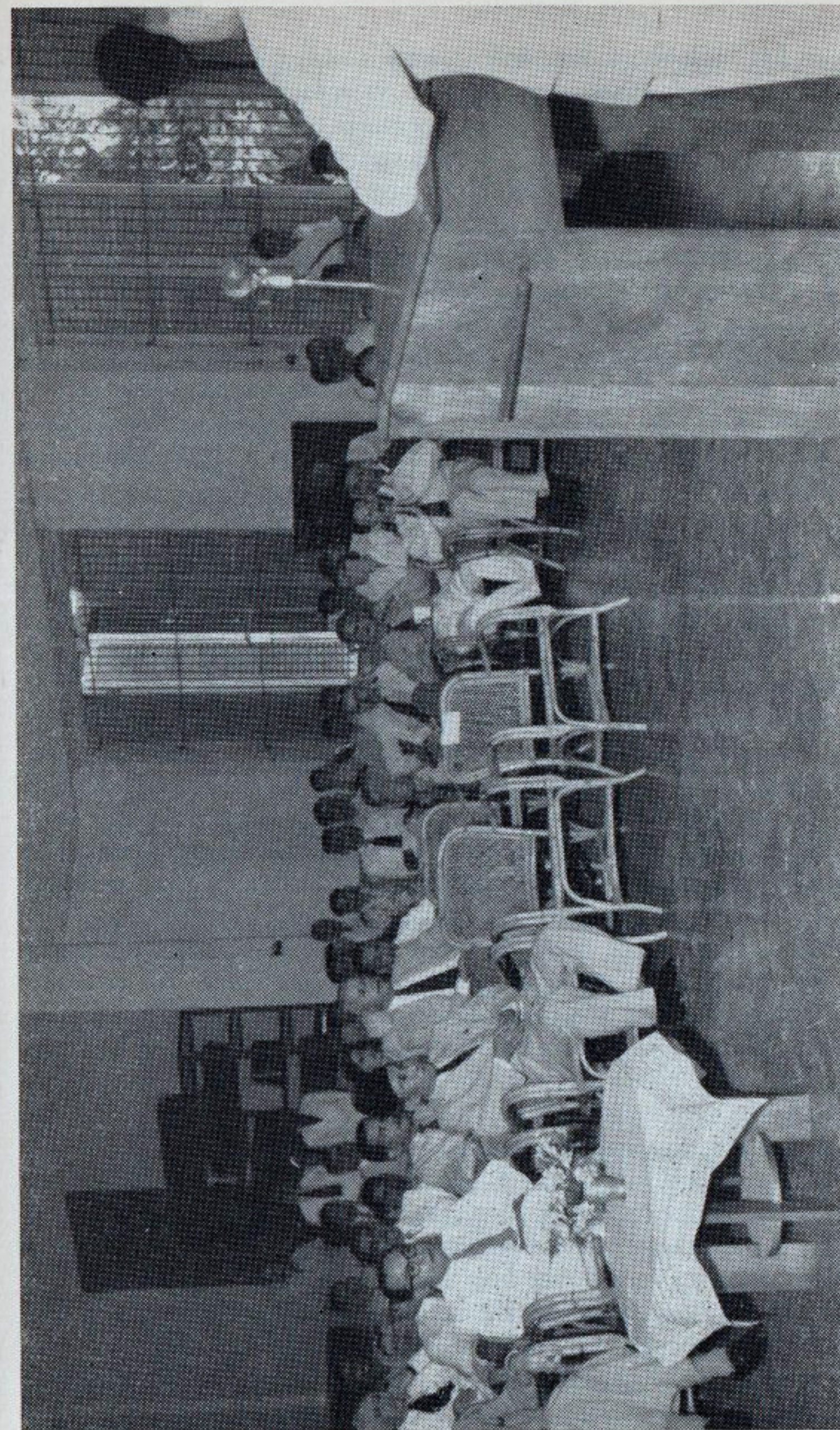
Behalve aan de vertegenwoordiger van de Stichting voor Culturele Samenwerking spreken wij onze dank uit aan allen, die promotors zijn geweest van deze prachtige onderneming en in het bijzonder aan Saudara drs Moh. Hatta. Moge dit nog bescheiden bibliotheekgebouw een symbool zijn van het gemeenschappelijke ideaal van allen, die streven naar een zo groot mogelijk begrip tussen de volkeren.

En hiermede aanvaarden wij officieel de overdracht van deze bibliotheek uit handen van de Stichting voor Culturele Samenwerking.

Rede van de Heer Arthur Lehning:

Excellenties, Dames en Heren,

„De geschiedenis”, heeft een Nederlands historicus gezegd, „is een discussie zonder eind”, en Romein heeft dezelfde gedachte tot uiting gebracht toen hij het geschiedproces formuleerde als een „onvoltooid verleden”. Daarom kan men ook zeggen dat de geschiedenis steeds moet worden herschreven, niet alleen en in de eerste plaats omdat onze

De openingsplechtigheid

kennis van het verleden toeneemt en er soms nieuw feitenmateriaal aan het licht komt, maar omdat we door de wisselende ervaring het verleden anders zien, in een ander perspectief, omdat het wereldbeeld waarbinnen de geschiedschrijving werkt, voortdurend wentelt.

Er bestaat reeds een gehele literatuur over de geschiedenis van de geschiedschrijving der Franse revolutie in het verloop der laatste 150 jaar en wanneer U een biografie leest over Robespierre uit de tijd van de Restauratie en die van een modern historicus, dan begrijpt men nauwelijks dat men hier te doen heeft met dezelfde persoon — enerzijds een pathologische bloedhond, die er behagen in schepte de mensen het hoofd af te slaan, en anderzijds de wat puriteinse incorruptible staatsman, die de Franse revolutie van buitenlandse interventie heeft gered en aan zijn poging de democratie te grondvesten op de 9 Thermidor te gronde is gegaan.

Wanneer dit het geval is van gebeurtenissen binnen het kader van een nationale staat of binnen een bepaalde cultuurkring en binnen een betrekkelijk kort tijdsverloop, hoeveel te meer geldt dit als men te doen heeft met een geheel andere cultuur en wanneer er gebeurtenissen plaatsgrijpen als in Azië in de laatste jaren en de dertig of vijftig die er aan voorafgaan — en die men het „ontwaken van Azië” pleegt te noemen —, dan mag men verwachten dat de gehele wereldgeschiedenis opnieuw zal moeten worden geschreven. Dit ontwaken van Azië betekende de bevrijding van de blanke overheersing — en het accent valt hier niet op blank — maar op overheersing — van de laatste 300 jaar, die samenhangt met het ontstaan van de kapitalistische productiewijze in Europa en de vorming van de nationale staten die er mee in verband stond.

De koloniale geschiedenis is daarom van de theorie van het herschrijven van de geschiedenis een illuster voorbeeld. Het einde van de koloniale overheersing is niet alleen het begin van een nieuwe geschiedenis, maar ook van een nieuw verleden. Ook al zal men dezelfde bronnen gebruiken en geen nieuwe feiten ontdekken, het is duidelijk dat, als de geschiedenis van Indonesië zal worden geschreven, deze niet dezelfde zal zijn als die van Nederlands-Indië.

Wat de anti-koloniale geschiedenis betreft, komt daar nog bij, dat deze voor een groot gedeelte nog in het geheel niet is geschreven en een van de doeleinden die deze bibliotheek zich stelt, is het materiaal hiervoor te verzamelen. Voor zover het de activiteit van de Indonesische vrijheidsbeweging buiten Indonesië betreft, is hiermee reeds een bescheiden begin gemaakt. Wanneer U hier materiaal aantreft dat ook in Nederlandse bibliotheken niet aanwezig is, dan is dat mede te danken aan de medewerking van hen, die nauw bij deze activiteit

waren betrokken en het materiaal dat in hun particuliere bezit was, hebben willen afstaan, omdat zij meenden dat dit in de eerste plaats in een Indonesische bibliotheek thuis behoorde.

De opzet en het doel van deze bibliotheek is natuurlijk een veel ruimere dan alleen van de koloniale geschiedenis. Het hoger onderwijs in Indonesië vóór de tweede wereldoorlog was aangepast aan de behoeften van de koloniale maatschappij. Een literaire faculteit bestond er niet, de geschiedenis werd niet gedoceerd en een bibliotheek die zich op moderne geschiedenis concentreerde, bestond er niet.

In de eerste plaats wil deze bibliotheek dan ook het wetenschappelijke apparaat vormen voor de studie van de geschiedenis in de meest algemene zin. In de tweede plaats de literatuur bijeenbrengen voor de studie van de geschiedenis van de laatste tweehonderd jaar; niet alleen de politieke geschiedenis, maar ook in haar culturele, economische en vooral sociale sfeer; niet alleen van Europa en Amerika, maar ook van de andere werelddelen, met andere woorden van de moderne wereldgeschiedenis. De bibliotheek moest uitgebreid genoeg zijn om die zelfstandige studiën op het gebied der moderne geschiedenis en van de wetenschap van de politiek mogelijk te maken.

Voor Europa is de nadruk gelegd op de grote revoluties van 1789, 1848, 1917, waarvan de laatste immers zulke vèrgaande consequenties ook voor andere delen der wereld hebben gehad; op de eerste en tweede wereldoorlog en op de internationale en diplomatieke geschiedenis en daarnaast het ontstaan der nationale staten en niet te vergeten de sociale beweging, het ontstaan der Europese arbeidersbeweging en de daarmee samenhangende ideologieën. De strijd voor de nationale onafhankelijkheid heeft natuurlijk de belangstelling voor de eigen geschiedenis in hoge mate gestimuleerd, maar ook ondanks en wellicht juist dóór het verbreken van de koloniale banden de belangstelling doen groeien voor de geschiedenis en de cultuur van het Westen, met name ook voor de Westerse politieke ideeën en instellingen.

In de derde plaats moest deze bibliotheek natuurlijk ook de literatuur van de wetenschap van de politiek, dat wil zeggen de geschiedenis van de politieke ideeën en politieke instellingen omvatten.

Ten vierde moest de contemporaine geschiedenis vertegenwoordigd zijn, met name die van internationale zaken, waardoor zij tevens een documentatie-centrum zou kunnen vormen voor overheidsinstanties voor vraagstukken van actuele aard op politiek en sociaal terrein.

Dit project is ambitieus. Maar het kan niet worden betwijfeld dat zulk een bibliotheek in Indonesië op zijn plaats is en meer en meer de behoefte aan zulk een bibliotheek zal worden gevoeld. Het heeft mij

verheugd dat de Stichting voor Culturele Samenwerking bereid bleek dit project te financieren om de grondslag voor deze bibliotheek te leggen. De Stichting heeft dat royaal gedaan en zeer loyaal, door aan en wat de samenstelling betreft geen enkele restrictie te verbinden, behalve dan natuurlijk dat de beschikbare fondsen aan een limiet verbonden waren.

Deze bibliotheek is een bibliotheek in opbouw. Het is pas een begin. Ze moet worden uitgebreid en aangevuld om aan haar doel te beantwoorden. Iedere bibliotheek, en zeker iedere grote bibliotheek, is een bibliotheek van lacunes. En zo zult U ook hier boeken niet aantreffen die er behoorden te zijn, — maar men kan een bibliotheek als deze niet kant en klaar bij de boekhandel bestellen. Dit is geen geselecteerde, maar een gespecialiseerde bibliotheek, waarbij naar redelijke volledigheid wordt gestreefd. Wat U hier om U heen ziet, is ten slotte voorlopig niets anders dan een systematisch opgestelde verzameling van boeken. Er moet dus nog een en ander gebeuren. Het is de bedoeling dat de ruimte, waarin U nu hebt plaats genomen, zal worden ingericht als studiezaal. Een catalogus is reeds aanwezig. Wanneer dezelfde voortvarendheid betracht wordt van de laatste weken, dan is het verantwoord te zeggen, dat binnen korte tijd de bibliotheek voor het publiek kan worden geopend.

Dat dit mogelijk is geweest, is te danken aan de uitzonderlijke medewerking die ik van de zijde van alle betrokken instanties van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur heb mogen ondervinden en waarvoor ik ook op deze plaats gaarne de Secretaris-Generaal, U, Mr Hadi, dank wil zeggen.

Niet alleen hebt U de reeks van verzoeken, waarmee ik met typisch Westers ongeduld U bijna dagelijks heb lastig gevallen, onverstoorbaar aangehoord, maar U hebt ze buitendien steeds weten te vervullen. Ten slotte, het spreekt vanzelf, gaat mijn dank uit naar Drs Hatta. Sinds ik, nu meer dan twee jaar geleden, dit plan met U mocht bespreken, hebt U ondanks Uw vele werkzaamheden en verantwoordelijkheden de uitvoering niet uit het oog verloren en heb ik nooit tevergeefs een beroep gedaan op Uw steun. Daarvoor ben ik U zeer dankbaar. Zonder deze steun zou de plechtigheid waarvan wij nu hier getuige zijn, niet hebben plaatsgegrepen.

Kleine geschenken, zegt het Nederlands spreekwoord, onderhouden de vriendschap en met vriendschap bedoel ik ditmaal Uw sympathie voor deze bibliotheek. Ik hoop dat U mij veroorlooft U ter herinnering aan deze dag, de afsluiting van de eerste fase van de opbouw van deze bibliotheek, een klein geschenk aan te bieden.

Het zijn twee periodieken, waarvan ik weet dat ze in Uw eigen biblio-

theek ontbreken. Een collectie van het Nederlandse weekblad *De Socialist* met vele artikelen van Uw hand over Indonesische aangelegenheden en een exemplaar van Uw eigen orgaan *Indonesia Merdeka*, het orgaan van de Perhimpunan Indonesia dat U redigeerde en naar aanleiding waarvan de vervolging, de gevangenneming en het geruchtmakende proces plaats vond dat van zulk een grote betekenis is geweest voor de zaak die U voorstond.

Het is nu vijf en twintig jaar geleden, dat U voor Uw Hollandse rechters in Uw verdedigingsrede, die een requisitoir was tegen het Nederlandse kolonialisme, even waardig en rustig als zelfverzekerd, de woorden sprak — ik was in de rechtszaal aanwezig en heb ze nooit vergeten —: „Vroeg of laat zal elk overheerst volk zijn vrijheid herkennen, dat is de ijzeren wet van de wereldgeschiedenis. Het hangt grotendeels van de Nederlandse overheerser af, of dit proces gepaard gaat met bloed en tranen of zich zal voltrekken langs vreedzame weg.”

Het was van dit ogenblik af dat de eis van nationale onafhankelijkheid van Indonesië in Nederland en weldra ook internationaal op de politieke agenda stond om daarvan niet meer te worden afgevoerd.

Hier dan is een klein, maar in het kader van deze bibliotheek een illuster voorbeeld hoe het verleden een nieuwe betekenis kan krijgen. Dit kleine, moeizaam gefinancierde orgaan zou ook een obscuur blad hebben kunnen blijven, dat ereis in Nederland door een Indonesische studentenvereniging werd uitgegeven. De 17de Augustus 1945 heeft echter ook hieraan een nieuw perspectief en een nieuwe betekenis gegeven: het is geworden tot een historisch document.

Aangenamer dan geschiedenis te bestuderen heeft het mij steeds geleken geschiedenis te maken. U, Hatta, pleegt beide te doen, en in deze beide tijdschriften vindt U iets terug van Uw eigen geschiedenis die bijgedragen heeft tot de grote geschiedenis die U heeft helpen maken. Ik hoop dat ook in de toekomst deze bibliotheek verzekerd mag blijven van Uw belangstelling en dat zij mede daardoor moge beantwoorden aan haar doel: de belangstelling te stimuleren voor de studie der geschiedenis en in ruimere zin: bij te dragen tot de culturele opbouw van dit land, dat niet langer een object, maar nu zelf een subject geworden is van de wereldgeschiedenis en dat zonder twijfel voorbestemd is om zijn eigen bijdrage te leveren niet alleen voor de politieke ontwikkeling van dit werelddeel, maar ook voor de ontwikkeling van de beschaving van de wereld.

Rede van Drs Moh. Hatta:

Eerst vandaag kunnen wij getuige zijn van de plechtige overdracht

van deze bibliotheek door de Stichting voor Culturele Samenwerking aan de Minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur.

Saudara Arthur Müller Lehning heeft ons zoëven in een gloedvolle toespraak uitvoerig uiteengezet, waartoe de studie der geschiedenis dient en hoe de geschiedenis zich voortdurend wijzigt, indien men haar beschouwt uit een andere tijd en met behulp van ander materiaal. Ik zal hier niet uitvoerig ingaan op het nut, dat een bibliotheek voor ons heeft. Het is algemeen bekend, dat een bibliotheek niet alleen dient als ruggegraat van het Hoger Onderwijs, doch dat zij ook een kern kan vormen, waaromheen op den langen duur een centrum van wetenschapsbeoefenaars kan ontstaan. Lang niet aan elke hogeschool ontstaat een dergelijk centrum. Rondom de hogeschool moeten allerlei instituten gegroepeerd zijn ter bevordering van de wetenschap, want op de hogeschool wordt slechts een begin gemaakt met de beoefening van de wetenschap. De bibliotheek is, zoals wij allen weten, een onmisbaar hulpmiddel voor elke wetenschappelijke studie. De hier verzamelde boeken, nog slechts 15.000 in getal, vormen een begin, zoals de heer Lehning zoëven opmerkte, om te geraken tot de vorming van een bibliotheek. Saudara Lehning heeft deze bibliotheek op de best denkbare wijze bijeengebracht en geordend door behalve met boeken over politieke en sociale wetenschappen in het algemeen te beginnen met allerlei boeken en publicaties over onze eigen geschiedenis.

Dit vormt voor ons allen een belangrijke stimulans. Het is te wensen, dat deze bibliotheek, die hier geplaatst is als een begin voor een toekomstige opbouw, op ons aller actieve belangstelling mag rekenen. Sinds ik in Nederland begon te studeren, weet ik persoonlijk maar al te goed wat een bibliotheek betekent. Daarom heb ik mij altijd beijverd, overal waar mogelijk in ons land bibliotheken op te richten. Overal dring ik er op aan, dat naast de volksbibliotheken, die nog niet volmaakt zijn en zelfs verre van volmaakt, speciale bibliotheken worden opgericht. Wij zijn reeds in het bezit van een speciale Natuurkundige Bibliotheek, wij hebben ook een algemeen wetenschappelijke bibliotheek in Gedung Gadjah¹ en de speciale bibliotheek voor Politieke en Sociale Wetenschappen is uitermate belangrijk voor ons, nu wij, Indonesiërs, als volk dat eerst kort geleden onafhankelijk geworden is, een begin maken met onze eigen geschiedschrijving.

Ik weet, dat het niet ver, slechts enkele kilometers hier vandaan een gebouw is, het gebouw van het archief, waarin zeer veel materiaal uit onze geschiedenis bewaard ligt, dat slechts wacht op schrijvers en des-

¹ Letterlijk: gebouw van de olifant, dat is het Museum op het vroegere Koningsplein-Oost. — Red. *Cultureel Nieuws*

De heer Arthur Lehning bij de catalogus met de heren Moh. Hatta, Bahder, Djohan en Roeslan Abdulgani.

kundigen, die het tevoorschijn zullen brengen en het in een vorm zullen gieten, waardoor het toegankelijk wordt voor het publiek. Moge de aanwezigheid van de Politiek-Sociale Bibliotheek, die onze studenten in staat stelt de geschiedenis, de wetenschap der politiek e.d. te bestuderen, een groter en vuriger belangstelling doen ontstaan om het verborgen materiaal over onze eigen geschiedenis voor de dag te brengen. Ten slotte rust op mij nog de taak mijn zeer grote dank uit te spreken aan de Stichting voor Culturele Samenwerking voor haar bereidheid deze bibliotheek voor onbepaalde tijd aan Indonesië ter beschikking te stellen.

Op ons, Indonesiërs komt door de aanwezigheid van deze bibliotheek een grote en zware, doch verheven plicht te rusten. De bibliotheek die wij hier aantreffen, is een begin, zoals Saudara Lehning zoëven al zeide, en een bescheiden begin. Het is onze plicht om in korte tijd het aantal boeken uit te breiden en als wij daar niet vlug werk van maken, dan zullen de boeken, die wij nodig hebben en die verspreid zijn over de gehele wereld, er wellicht niet meer zijn. De wereldsituatie is momenteel niet bepaald rustig en ten gevolge van de oorlog zijn vele cultuurschatten in vlammen opgegaan. Laten wij er naar streven mede te werken tot instandhouding der beschaving, door boeken aan te schaffen over de sociale wetenschap en ze in dit gebouw op te slaan.

Ik weet, dat de ruimte in dit gebouw op den duur niet voldoende zal zijn om de boeken, die wij nodig hebben voor de Politiek-Sociale Bibliotheek, er in onder te brengen.

Maar het achtererf is nog groot en als wij niet achterwaarts kunnen uitbreiden, kunnen we met de huidige stand van de techniek ook uitbreiden in verticale richting.

Ik ben ervan overtuigd, dat wij in deze stad een schatkamer van internationale wetenschap kunnen aanleggen, als wij — en in de eerste plaats onze intellectuelen — er ons gezamenlijk vóór zetten. In de wereld zijn niet veel bibliotheken als deze, waarmee hier een begin is gemaakt. De beroemdste is de Sociale Bibliotheek te Moskou en de tweede, voorzover mij bekend, de Sociaal-Historische Bibliotheek te Amsterdam, aan de Keizersgracht. In andere landen zijn er stellig ook wel en wij komen achteraan.

Laat het begin dat wij hier gemaakt hebben, een goed en waar begin zijn van ons streven om een Politiek-Sociale Bibliotheek op te bouwen, zodat wij eenmaal ook met trots kunnen zeggen: „Wij, Indonesiërs, hebben ook een volledige schat van boeken, niet alleen over onze eigen geschiedenis, doch ook over de geschiedenis en beschaving van de gehele wereld”. En hiermee wil ik U op het hart drukken om van deze bibliotheek een zo goed mogelijk gebruik te maken en haar bovendien

verder uit te breiden. Ik hoop ten zeerste, dat deze bibliotheek onder de zorg van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, waaraan zij is overgedragen, tot grote bloei en ontwikkeling moge komen. En ten slotte spreek ik mijn dank uit aan Saudara Müller Lehning voor zijn gloedvolle uiteenzetting en ook voor zijn medewerking, die ik in hoge mate waardeer. Ik dank U.

Overdracht van de Sociaal-Historische Bibliotheek te Djakarta

Djakarta, 7 Juni (Aneta) — De Stichting voor Culturele Samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen heeft Zaterdagmorgen een politiek-historische bibliotheek, samengesteld door Arthur Lehning, overgedragen aan de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, de heer Bahder Djohan. Bij deze plechtigheid werd o.a. het woord gevoerd door de Vice-President van Indonesië, drs Moh. Hatta. Hij legde de nadruk op de waarde en het grote belang van deze boekerij. De plechtigheid van de overdracht werd voorts bijgewoond door de president van de Universiteit van Indonesië en die van de Gadjah Mada-universiteit, benevens de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Voorlichting. De overdracht geschiedde door de vertegenwoordiger in Indonesië van de Sticusa, dr Van de Wetering. De heer Lehning bood aan Hatta een geschenk aan, bestaande uit een collectie van *De Socialist*, het blad, waarin Moh. Hatta vroeger vele artikelen heeft geschreven, en van *Indonesia Merdeka*, het orgaan van Hatta's vereniging „Perhimpunan Indonesia”.

Binnen afzienbare tijd zal de boekerij als studiegelegenheid voor het publiek worden opengesteld.

Nadat met enkele korte woorden dr C. J. W. van de Wetering namens de Stichting voor Culturele Samenwerking Zaterdagmorgen 11 uur de Politieke en Sociale Bibliotheek aan de Regering van Indonesië had aangeboden en de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, dr Bahder Djohan, deze namens de Regering had aanvaard, heeft Arthur Lehning, de samensteller, Zaterdag in een bijeenkomst waarin de vice-president en tal van autoriteiten uit de ambtelijke en wetenschappelijke wereld aanwezig waren een rede gehouden over de samenstelling en het doel van de bibliotheek.

Hij begon met een aanhaling van een Nederlands geschiedschrijver die heeft gezegd dat „de geschiedenis een discussie zonder eind” is, die

dus voortdurend moet worden herschreven. De voortschrijdende ervaring verandert ook het verleden.

Hij wees er op dat de geschiedenis van Indonesië, ook in zijn thans beëindigde tijd, niet dezelfde is als de geschiedenis van Nederlands-Indië, en dat de anti-koloniale geschiedenis die voor een belangrijk deel nog geschreven moet worden andere aspecten zal vertonen. Het materiaal hiertoe moet nog worden verzameld, hetgeen thans gedeeltelijk in deze bibliotheek is gebeurd. In deze bibliotheek zijn documenten die in geen enkele Nederlandse bibliotheek aanwezig zijn. Maar de bibliotheek is meer dan dat.

Ten eerste is de bibliotheek een samenvatting van de geschiedenis, vooral politiek van de laatste 200 jaar, niet zozeer de geschiedenis van de nationale staten, als wel van de internationale samenhang en ontwikkeling. De internationale geschiedenis van Azië zal ongetwijfeld op vele punten tot dezelfde gevolgtrekkingen leiden als die van Europa. Ten tweede is in de bibliotheek een wetenschappelijk apparaat bijeengebracht dat dienstig is voor de geschiedschrijving. Ten derde omvat de bibliotheek de politieke wetenschap zoals deze zich heeft ontwikkeld en ten vierde vindt men hierin de contemporaine geschiedenis van de internationale zaken, die zoveel betekent voor het begrip van de moderne wereld.

De bibliotheek is nog niet compleet, maar spreker koestert de hoop dat de aanvulling goed zal verlopen. Hij sprak zijn oprechte dank uit aan de Stichting voor Culturele Samenwerking voor de royale en loyale wijze waarop zij het project had aanvaard en de vrije hand heeft gelaten bij de uitvoering. Voorts sprak hij zijn dank uit aan de Indonesische autoriteiten die hem hebben geholpen, in het bijzonder de secretaris-generaal van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur en de president van de Gadjah Mada-Universiteit, die enige studenten ter beschikking had gesteld bij het opzetten van de bibliotheek.

Een bijzonder woord richtte hij tot vice-president Hatta die niet alleen het idee van de bibliotheek heeft geopperd en voortdurend gesteund, maar ook door zijn daadwerkelijke belangstelling en steun veel heeft bijgedragen. De heer Lehning bood drs Hatta bundels aan van *De Socialist*, het blad waarin drs Hatta vroeger vele artikelen heeft geschreven, en van *Indonesia Merdeka*, het orgaan van Hatta's „Perhimpunan Indonesia”.

„Ik herinner mij”, aldus de heer Lehning, „hoe U tijdens de rechtszaak, waaraan U als gevolg van Uw activiteiten blootstond, de rechter de woorden toevoegde die ik nooit zal vergeten: „Vroeg of laat zal elk overheerst volk zijn vrijheid hernemen; dit is een ijzeren wet. En

het zal van Nederland afhangen of dit gepaard zal gaan met bloed en tranen."

De geschiedenis van het blad *Indonesia Merdeka* noemde spreker een voorbeeld van zijn uitgangsstelling. Dit blad was destijds een obscuur orgaan van een groep Indonesische studenten. Maar door de gebeurtenissen van 17 Augustus 1945 is het een historisch document geworden van grote waarde.

De heer Lehning besloot met de hoop uit te spreken dat de bibliotheek de belangstelling van drs Hatta zal blijven behouden en dat deze bibliotheek een bijdrage zal zijn voor de culturele opbouw van Indonesië, dat is voorbestemd een rol te spelen in de ontwikkelingsgang niet alleen van Azië, maar van de gehele wereld.

Na een warm dankwoord van vice-president Hatta, waarin hij nogmaals de waarde en het grote belang van de bibliotheek vaststelde, sloot de secretaris-generaal van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur de plechtigheid. De gasten kregen daarop gelegenheid de bibliotheek, die binnen afzienbare tijd als studiegelegenheid voor het publiek zal worden opengesteld, te bezichtigen.

Uit: *Nieuwsgier* (Djakarta) van 9 Juni 1952.

Uniek voor Indonesië en Zuid-Oost Azië

Zaterdag vond te Djakarta de overdracht plaats van de bibliotheek op historisch, sociaal en politiek gebied door de Stichting voor Culturele Samenwerking aan de Indonesische Regering en wel aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur. Deze bibliotheek omvat momenteel ongeveer 15.000 boeken over geschiedenis, sociale en politieke wetenschappen met betrekking tot Europa, Azië enz. van de 18de eeuw tot de moderne tijd en is samengesteld door Arthur Lehning en bekostigd door de Stichting voor Culturele Samenwerking.

De plechtige overdracht van deze bibliotheek werd bijgewoond door vice-president Hatta, de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, de heer Bahder Djohan, alsmede vertegenwoordigers van dit Ministerie.

Tijdens de plechtigheid voerden achtereenvolgens het woord de secretaris-generaal van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, de vertegenwoordiger van de Stichting voor Culturele Samenwerking, dr C. J. W. van de Wetering, de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, de bibliothecaris Arthur Lehning en ten slotte ook vice-president Moh. Hatta.

In zijn redevoering zette de vice-president uiteen wat de betekenis en het nut van een dergelijke bibliotheek zijn voor de opbouw van Indo-

nesië, als middel voor de Indonesische intellectuelen om kennis van politiek en wetenschap te verwerven en deze uit te breiden.

Hij verklaarde voorts, dat de zojuist door de Regering aanvaarde bibliotheek nog slechts in een beginstadium verkeerde en de meeste zorg en leiding nodig had.

Er kan meegedeeld worden, dat de bibliotheek nog niet voor het publiek opengesteld is, aangezien zij nog niet geheel ingericht is.

In een door Arthur Lehning gehouden persconferentie verklaarde deze, dat de samenstelling van deze bibliotheek geen verband hield met de Stichting Hatta Foundation. Toch heeft Moh. Hatta wel degelijk de hand in de samenstelling van deze bibliotheek gehad.

Toen vice-president Moh. Hatta tijdens de Ronde-Tafelconferentie in Nederland vertoefde, heeft Arthur Lehning, die de vice-president sedert 1927 uit de periode van de „Perhimpunan Indonesia" en van de oprichting der „Liga tegen Koloniale Onderdrukking" kent, het plan van de Sociaal-Historische Bibliotheek met hem besproken.

Voor de oprichting daarvan nam Arthur Lehning contact op met de Stichting voor Culturele Samenwerking, die in staat was de geldmiddelen te verstrekken. Bij de samenstelling van deze bibliotheek is in het bijzonder aandacht besteed aan de sociale en politieke geschiedenis van de Europese landen, de geschiedenis van de ontwikkeling der vrijheidsbewegingen in Azië enz.

Wat betreft Europa is gelet op de politieke geschiedenis, maar vooral op de internationaal-politieke geschiedenis van de betreffende landen, de geschiedenis van de Franse en Duitse revolutie enz. Hiernaast op de koloniaal-politieke geschiedenis der Europese landen in Azië tot en met het ontstaan der nieuwe staten in Azië enz.

De opzet is zo dat deze bibliotheek „uniek" zal zijn, niet alleen voor Indonesië zelf, maar ook voor Zuid-Oost-Azië, zodat men straks voor de studie van de hierboven genoemde onderwerpen niet meer naar Europa behoeft te gaan.

Na afloop van de persconferentie werden de journalisten door Arthur Lehning rondgeleid om de boeken in ogenschouw te nemen, die reeds in het gebouw Djalan Merdeka Selatan 11 zijn ondergebracht. In de encyclopaedie-afdeling bevinden zich onder andere Islamietische, Christelijke, Katholieke, Franse, Engelse en Zwitserse encyclopaedieën. In de afdeling „Geschiedenis van de Franse revolutie" zijn de complete werken van Voltaire, bestaande uit tientallen delen, ondergebracht, verder treft men er aan een van de eerste uitgaven van het *Contrat Social* van Rousseau, een verzameling boeken over de geschiedenis van de Russische revolutie enz. Boeken over de geschiedenis van India, Siam, Japan, China en vooral over Indonesië, waaronder uitgaven (bro-

chures, pamfletten enz.) over de geschiedenis van de „Perhimpoean Indonesia” in Nederland, het proces tegen dr E. F. E. Douwes Dekker enz.

De overdracht van deze bibliotheek vond Zaterdag plaats door dr C. J. W. van de Wetering, de vertegenwoordiger van de Sticusa, aan het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, bij welke plechtigheid vice-president Hatta aanwezig was.

Over Arthur Lehning zelf kan nog medegedeeld worden, dat hij in 1899 in Utrecht geboren werd. Hij studeerde economie aan de Economische Hogeschool in Rotterdam en geschiedenis aan de Berlijnse Universiteit. Hij heeft tal van landen bezocht en in vele landen in Europa gewoond. Sedert 1935 is hij als wetenschappelijk medewerker aan het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam werkzaam.

Hij leerde vice-president Moh. Hatta in 1927 in Nederland kennen, toen Hatta als voorzitter de leiding had van de „Perhimpoean Indonesia”. Daarna werkten zij samen in de „Liga tegen Koloniale Onderdrukking” en woonden tezamen de congressen van deze Liga in Brussel en Frankfort bij, waar Hatta een belangrijke rol speelde. Dit eerste contact werd verbroken in het begin der dertiger jaren.

Arthur Lehning — die thans als gast van de Indonesische Regering in ons land vertoeft — zal eind Juni naar Nederland terugkeren. In Nederland zal hij werkzaam blijven voor de uitbreiding en het op peil houden van deze bibliotheek.

Uit: *Java Post* (Surabaja) van 9 Juni 1952

Brief uit Djakarta

In het mooie, oude gebouw, Medan Merdeka Selatan 11, is Zaterdag een belangrijk geschenk aan Indonesië overgedragen door de Stichting voor Culturele Samenwerking. Een goed geschenk, naar wij menen. Er zijn wel van die somberaars, die zeggen: waarom koopt Indonesië zelf geen bibliotheek, wanneer het daaraan behoefte heeft? Diegenen gevoelen blijkbaar niets voor een Gebaar. Zij zouden bij een huwelijk bijvoorbeeld wellicht wel met een taartschap of een asbak komen aan dragen. En dat vanzelfsprekend vinden. Nu had de auctor intellectualis van dit geschenk, Arthur Lehning, — in de tijd van de R.T.C. — terecht gedacht aan de omstandigheid dat in wat men de koloniale tijd noemt de wetenschap zich in Indonesië bepaalde tot „het eerst nodige”. De humaniora behoorden daar niet onder. Een bibliotheek, gespecialiseerd in laten wij zeggen politieke geschiedenis, was er dus in Indonesië niet. En derhalve was het een intelligent, tevens vriendschappelijk denkbeeld om zo een bibliotheek cadeau te doen aan de nieuwe staat.

Deze bibliotheek staat thans opgesteld. Nog niet volledig. Binnen een jaar wordt zij waarschijnlijk nog vertweevoudigd. Maar dan heeft men ook een dertigduizend boeken, welke een ieder die studie wil maken van politiek-geschiedkundige onderwerpen van de laatste tweehonderd jaar, in staat zullen stellen alle noodzakelijke bronnen te raadplegen. Een vluchtig bezoek — het is het noodlot van de journalist, dat hij altijd vluchtig moet zijn — heeft ons de indruk verschaft, dat degene die zich wil verdiepen in de politieke stromingen van de laatste eeuwen, ook met betrekking tot de geschiedenis der post-koloniale gebieden, in deze nieuwe bibliotheek ruime stof ter bestudering en overdenking aanwezig vindt.

Bijzonder interessant zijn wel de stukken, die betrekking hebben op de activiteit der jonge leiders van toen, erkende leiders van thans, in de Perhimpoean Indonesia van 1920—1930. Dit onderdeel van de onafhankelijkheidsstrijd moet nog worden geschreven, heeft de samensteller van de bibliotheek meegedeeld. Waarschijnlijk zou een geschiedkundige op dit gebied voldoende materiaal aantreffen. Maar reeds de oppervlakkige aanblik van de oude pamfletten en foto's uit de Nederlandse tijd van de vice-president en mr Ali — waarbij de naam opvalt van de later zo afgeleden Duys — is mogen wij zeggen pakkend voor degene, die begrip tracht te verkrijgen van wat de geschiedenis eens zal schrijven over de prélude van 1945. Om intussen zakelijk te blijven: het zal nog enige tijd duren, voordat de bibliotheek toegankelijk zal zijn voor het publiek.

Uit: *De Vrije Pers* (Surabaja) van 11 Juni 1952

Djakarta, Juni — In de NRC van 7 Februari heeft men kunnen lezen welk fraai geschenk de Stichting voor Culturele Samenwerking Indonesië heeft toegedacht: een bibliotheek op het gebied der geschiedenis der laatste tweehonderd jaar, in het bijzonder betrekking hebbend op sociale en politieke wetenschappen. Thans is dit geschenk aan de Indonesische Regering overgedragen. Zaterdag 7 dezer heeft de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur het aanvaard in het voor deze verzameling boekwerken beschikbaar gestelde mooie oude huis, Medan Merdeka Selatan 11, het voormalige Koningsplein-Zuid, waar vroeger de Natuurkundige Vereniging was ondergebracht, op korte afstand van de ambtswoning van de Vice-President, die in het bijzonder de totstandkoming van deze bibliotheek heeft toegejuicht. Met de thans hier aanwezige vijftienduizend boeken is de bibliotheek nog niet compleet. De inrichter, de heer Arthur Lehning, hoopt dat „de andere helft” binnen een jaar aanwezig zal kunnen zijn. Er is in

de ruime zalen inderdaad nog plaats genoeg. Het lijkt de heer Lehning bovendien aanbevelenswaardig en bij de opzet van de bibliotheek passend om er een archief betreffende de Indonesische onafhankelijkheidsbeweging aan te verbinden. Een begin, zo kan men zeggen, is in dit opzicht al gemaakt. Men vindt er reeds een verzameling stukken van en over de Perhimpoean Indonesia uit de jaren twintig, waaraan vooral ook de naam van drs Hatta verbonden is. Degenen die zich verder willen verdiepen in de achtergronden van de Aziatische onafhankelijkheidsbewegingen, op basis van de moderne inzichten op socio-politiek terrein, kunnen hier te gast gaan. Iemand die een studie wil maken van bepaalde historische ontwikkelingen, kan in deze bibliotheek thans aantreffen een indrukwekkende hoeveelheid basisliteratuur, die tot nu toe niet in Indonesië te vinden was.

Men schijnt zo gelukkig te zijn geweest om voor deze kostbare boekenverzameling een bekwame bibliothecaresse te vinden. Dit vak wordt in Indonesië nog niet onderwezen. Zijn wij wel ingelicht, dan heeft de Stichting voor Culturele Samenwerking een aantal Indonesiërs in Nederland een opleiding in deze richting bezorgd. Er blijft echter een groot tekort, in het bijzonder aan leidinggevend, wetenschappelijk onderlegd bibliotheekpersoneel, hetgeen te betreuren is. Een niet juist gecatalogiseerd boek kan men immers rustig een verloren boek noemen. Op dit gebied bestaan in Indonesië nog grote behoeften. Men kan zeggen: de expert is schaars in Indonesië.

Volledigheidshalve: de overdracht van de bibliotheek geschiedde door de waarnemende vertegenwoordiger van de Stichting, dr C. J. W. van de Wetering. Na de dankbare aanvaarding door de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur had de heer Lehning gelegenheid de samenstelling van de bibliotheek toe te lichten en een persoonlijk geschenk aan te bieden aan de Vice-President, een collectie van door drs Hatta in de jaren twintig geschreven artikelen. De Vice-President heeft voor dat laatste een hartelijk dankwoord gesproken en het nut van de bibliotheek op zijn eigen wijze nog eens in het licht gesteld.

Uit: *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 18 Juni 1952.

Op 1 September 1952 werd de Bibliotheek voor het publiek geopend. De officiële naam luidt nu: Perpustakaan Sedjarah Politik dan Sosial (Bibliotheek voor Politieke en Sociale Geschiedenis). Door een rondschrijven aan overheidsdiensten en andere belangstellenden en door een bericht in de pers en door de radio werd aan de opening bekendheid gegeven. Intussen kwam de studiezaal gereed, die met zes leestafels plaats biedt aan 36 personen. Ook werd het gebouw geheel gerestaureerd. Het aantal bezoekers tot eind Maart 1953 bedroeg 471, het merendeel was studenten.

Sinds 1 Januari 1953 is de bibliotheek ook met de uitlending begonnen, waarvoor grote belangstelling bestaat. Op 21 October 1952 vond in de bibliotheek de opening plaats door de secretaris-generaal van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur van een tweejarige cursus tot opleiding van bibliotheekassistenten. Bij deze gelegenheid werd een tentoonstelling ingericht van boeken van de bibliotheek. De lessen van de opleidingscursus vinden plaats in twee lokalen van de bibliotheek, waarvan door de leerlingen voor hun studie veelvuldig gebruik wordt gemaakt. Ook ontvangt een bij de Parlementsbibliotheek tewerkgesteld ambtenaar wekelijks les in het catalogiseren in de bibliotheek.

Er werden speciale catalogi vervaardigd van de afdeling Indonesië, Economie en Economische Geschiedenis en op verzoek van de directie Research van het Ministerie van Buitenlandse Zaken ook van de in de bibliotheek aanwezige boeken over de politieke geschiedenis van Frankrijk en Duitsland en van de wetenschap der politiek.

Aan de Stichting voor Culturele Samenwerking werd een groot aantal politieke geschriften van Henriëtte Roland Holst-Van der Schalk uitgeleend voor de herdenkingstentoonstelling van 6 tot 13 Januari 1953 in het gebouw van genoemde stichting te Djakarta en eveneens een groot aantal Multatuliana voor de Multatuli-tentoonstelling van 19 tot 26 Februari 1953 in hetzelfde gebouw.

Op 21 Februari 1953 bracht vice-president Mohammad Hatta een langdurig bezoek aan de bibliotheek, ter gelegenheid waarvan een

tentoonstelling werd ingericht van boeken over de Islam.

Dank zij de grote steun van het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur en mede door de energieke en kundige leiding van de bibliothecaresse, mevrouw J. Ree-Visser, kon enkele maanden na de overdracht van een „working library” worden gesproken.

De grondslag is gelegd voor een Bibliotheek voor de Politieke en Sociale Wetenschappen, waarvoor zowel in kringen van de Regering als in die van de Universiteit grote belangstelling bestaat.

Om aan haar doel te beantwoorden zal de bibliotheek echter nog aanzienlijk moeten worden uitgebreid. Dank zij de fondsen, die het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur te Djakarta voor aankopen ter beschikking heeft gesteld, terwijl ook de Stichting voor Culturele Samenwerking nogmaals belangrijke steun voor aanvulling heeft verleend, mag worden verwacht dat vóór het einde van 1953 het boekenbezit zal zijn verdubbeld.

Het doel van de Stichting voor Culturele Samenwerking, opgericht op 26 Februari 1948 te Amsterdam, is, met een beroep op het culturele vermogen van het gehele Nederlandse volk, het nastreven van goede culturele betrekkingen tussen Nederland en Indonesië en tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen.

king van Gambia's Samenwerking opgericht op
Amsterdam, te met een beroep op het culturele
Nederlandsche volk, het nationaal van groote
niet Nederland en Indonesië en tussen Nederland
Nederlandsche Antillen.